

نمایه فعالیت‌های بخش دانشگاهی
سی و دومین نمایشگاه قرآن کریم
اسفند ۱۴۰۳ - مصلاي تهران

روایت‌نامه

قرآن؛ راه‌زندگی

به نام لطیف

یادداشت / دکتر رشید جعفرپور

۱۲

دانشگاه، خاستگاه تفکر تمدنی
وزیست مؤمنانه نسل جوان

۶

نمایشگاه
قرآن؛
فرصتی برای
هویت سازی،
گفت و گو و
مشارکت
دانشگاهیان

روایت / حسین نوروزی

۱۸

ماجرای میزبانی
دانشگاه علامه در بخش
دانشگاهی نمایشگاه قرآن

دانشگاه، بستر ترویج
و پژوهش قرآنی؛ از
مشارکت دانشجویان تا
تحقق رسالت تمدنی

یادداشت / سید میثم عامری

۴۴

طراحی هویت بصری مستقل؛
از جانمایی تا نصب المان های گرافیکی بخش دانشگاهی

۱۵

حضور مؤثر
دانشگاه علامه
طباطبائی در
بخش دانشگاهی
نمایشگاه قرآن

۱۹

گزارش نشست تخصصی
«ایرانیان در اشاره های قرآنی»

یادداشت تحلیلی / حسین میرزایی

۱۴

دانشگاهی به نام یک مفسر شگفتی ساز؛
رسالت ما نسبت به علامه طباطبائی

درس گفتار / حجت الاسلام والمسلمین فلاح زاده

۲۹

دانش فقه و فقه دانش؛
راهی برای تمدن قرآنی
از دل دانشگاه ها

مصاحبه / حجت الاسلام والمسلمین مصطفی رستمی

۲۷

نمایشگاه قرآن باید نقطه عزیمت
جریان فرهنگی تحول گرادر
دانشگاه ها باشد

گزارش ساختاری / حجت الاسلام باسره

۳۶

نقشه راه قرآنی دانشگاه ها؛
از نهضت حفظ تا چالش اجرا

روایت

۳۷

دانشگاه ها از نمایشگاه

گزارش / مهدیه حمدی زاده

۴۱

راه های بازتاب قرآن
در ادبیات کودک و نوجوان

۴۶

تجربه ای به یادماندنی از حضور کانون
قرآن و عترت

قرآن؛ راه زندگی

نمایه فعالیت های بخش دانشگاهی سی و دومین نمایشگاه قرآن کریم
اسفند ۱۴۰۳ - مصلای تهران

روایت نامه

● صاحب امتیاز: معاونت فرهنگی و اجتماعی دانشگاه علامه طباطبائی ● مدیر اجرایی و کارشناس کانون ها: حسین نوروزی ● مسئول رسانه و گرافیک: سید میثم عامری ● کارشناس محتوایی: سمیرا قناعتیان

FARHANGI.ATU.AC.IR

قرآن هدایت است برای صاحبان تقوا

بیانات رهبر انقلاب در دیدار رمضان دانشجویان
۲۲ اسفند ۱۴۰۳

خداوند متعال میفرماید: **يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ**؛ یعنی طبق این آیه، هدف روزه عبارت است از تقوا. تقوا چیست؟ تقوا از ماده‌ی «وقایه» است. وقایه یعنی حفظ. تقوا یعنی وسیله‌ی حفظ، وسیله‌ی مصونیت، عنصر مصونیت بخش؛ این تقوا است. تقوا انسان را مصون می‌کند؛ از چه چیز؟ از بدی‌ها، از وسوسه‌ها، از بداندیشی‌ها، از بدخواهی‌ها، از خیانتها، از فسقها، از شهوت‌رانی‌ها، از بی‌اعتنائی به وظیفه، از ترک فعل واجب؛ تقوا این است؛ این خیلی مهم است. روزه به شما یک نمونه‌ای، یک مستوره‌ی کوچکی از این حالت را اعطا می‌کند؛ یعنی شما گرسنه هستید غذا هم هست، تشنه هستید آب هم هست [اما] نمی‌خورید و نمی‌آشامید؛ یعنی خودداری می‌کنید؛ این همان تقوا است، منتها در چند ساعت روزه نسبت به چند مورد محدود؛ این حالت باید عمومیت پیدا کند در زندگی من و شما و باتقوا بشویم.

در سرتاسر قرآن آثار تقوا خیلی زیاد است اما حالا من دو مورد از این آثار تقوا را اشاره می‌کنم. **أَوَّلُ: وَمَن يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا * وَيَرْزُقْهُ مِن حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ**؛ اگر تقوا حاصل شد، تقوا گشایش ایجاد می‌کند، «گشایش دنیوی». تقوا گشایش دنیوی ایجاد می‌کند؛ یعنی در زمینه‌ی اقتصاد اثر می‌گذارد، در زمینه‌ی امنیت اثر می‌گذارد؛ تقوا این [جور] است. جامعه‌ای که باتقوا باشد، **يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا**؛ این تقوا برای او گشایش ایجاد می‌کند. **دَوِّمُ: هُدًى لِّلْمُتَّقِينَ**؛ قرآن هدایت است برای صاحبان تقوا؛ «هدایت الهی». چیز کمی نیست هدایت الهی؛ مهم‌ترین چیز همین است. مگر نمی‌خواهیم به نجات و فلاح و سعادت برسیم؟ خب یک هدفی وجود دارد؛ به این هدف می‌خواهیم برسیم؛ یکی باید ما را راهنمایی کند، دستگیری کند؛ خدا است. خدا دستگیری می‌کند؛ کی؟ آن وقتی که ما تقوا را رعایت کنیم. پس بنابراین روزه را وسیله‌ای قرار بدهید برای اینکه تقوا را در خودتان تقویت کنید؛ این اساس کار است. امروز هر دوی این نتیجه‌ها، یعنی هم گشایش، هم هدایت، برای ما جنبه‌ی کاربردی دارد. ما، هم احتیاج داریم به گشایش، هم احتیاج داریم به هدایت الهی.

خب، تقوا را چه جوری به دست بیاوریم؟ در این زمینه حرف زده‌اند، راه حل گفته‌اند، آنچه بنده می‌خواهم در یک جمله عرض بکنم، [این است که] تقوا دست خود من و شما است؛ عزم و اراده‌ی ما را لازم دارد؛ باید اراده کنیم. امام (رضوان الله علیه) در یکی از این کتابهای اخلاقی‌شان - شاید چهل حدیث یا اسرار الصلوة - خطاب به خواننده‌ای که می‌خواهد راه توحید را پیش برود و در راه توحید سلوک کند، چند جا تکرار می‌کنند و می‌گویند: «تصمیم مردانه بگیرید، تصمیم قاطع بگیرید»؛ با تصمیم شما، با ملاحظه‌ی شما، با مراقبت شما تقوا حاصل می‌شود. آن جوانی که در یک حادثه‌ی پُر جاذبه برای جوان ولی حرام، خودش را حفظ می‌کند، این [کار]، نیروی تقوا را در او تقویت می‌کند و آن حالت مصونیت را، خویشتن‌داری را افزایش می‌دهد. این بحث درباره‌ی ماه رمضان.

افتتاح بخش دانشگاهی نمایشگاه قرآن با حضور وزیر علوم

در نخستین روز از فعالیت سی و دومین نمایشگاه بین‌المللی قرآن کریم، بخش دانشگاهی این نمایشگاه با حضور دکتر حسین سیمایی صراف، وزیر علوم، تحقیقات و فناوری افتتاح شد.

در این بازدید، وزیر علوم ضمن حضور در غرفه‌های دانشگاهی، از فعالیت‌ها و دستاوردهای قرآنی دانشگاه‌ها، مراکز علمی، و نهادهای پژوهشی در حوزه مطالعات قرآنی دیدن کرد. بخش دانشگاهی نمایشگاه با هدف نمایش ظرفیت‌های علمی و پژوهشی کشور در حوزه معارف قرآنی، میزبان مجموعه‌ای از طرح‌ها، آثار علمی، فناوری‌های قرآنی و فعالیت‌های نوآورانه دانشگاهی است.

دکتر سیمایی صراف در حاشیه این افتتاح، ضمن گفت‌وگو با پژوهشگران و فعالان قرآنی، بر اهمیت ترویج مفاهیم قرآنی در محیط‌های علمی و دانشگاهی تأکید کرد و فعالیت‌های قرآنی وزارت علوم را بخشی مهم از راهبرد فرهنگی این وزارتخانه دانست.

نمایشگاه قرآن؛ فرصتی برای هویت‌سازی، گفت‌وگو و مشارکت دانشگاهیان

یادداشت

دکتر شجاع احمدوند

ریاست دانشگاه علامه طباطبائی (ره)

فرصت بازدید از سی و دومین نمایشگاه بین‌المللی قرآن کریم، به‌ویژه بخش دانشگاهی به میزبانی دانشگاه علامه طباطبائی، تجربه‌ای پربرکت و آموزنده بود. این نمایشگاه نه تنها نماد زنده‌ای از تلاش‌های فرهنگی برای ترویج معارف الهی است، بلکه به‌ویژه در بخش دانشگاهی، به بستری برای گفت‌وگو، مشارکت و هویت‌سازی نسل جوان تبدیل شده است.

نقش دانشجویان در برپایی و اجرای فعالیت‌های قرآنی در این نمایشگاه، جلوه‌ای ملموس از ظرفیت عظیم نخبگان جوان ماست. حضور فعال و انگیزه‌مند آنان در طراحی و اجرای برنامه‌ها، نشان‌دهنده علاقه‌مندی نسل جدید به معارف دینی است؛ اگر بستر مناسب برای حضورشان فراهم باشد. از این منظر، نمایشگاه‌های قرآنی جایگاه مهمی در آموزش عالی دارند؛ چراکه به شکلی عینی، آموزه‌های قرآنی را از قالب کلاس‌های درسی به بطن زیست فرهنگی دانشگاهیان می‌برند.

با این حال، نقدی نیز لازم است. علی‌رغم تأکید همیشگی بر اهمیت پیوند نسل جوان با قرآن، متأسفانه فضای فیزیکی و زیرساخت‌های اختصاص یافته به بخش دانشگاهی و علمی نمایشگاه، متناسب با شأن این مأموریت فرهنگی نبوده است. وقتی غرفه‌های دانشگاهی را با فضاهای اختصاص یافته به نهادهای خصوصی و بانک‌ها مقایسه می‌کنیم، با تفاوتی آشکار مواجه می‌شویم؛ گویی دو اقلیم متفاوت در یک رویداد فرهنگی بزرگ گرد هم آمده‌اند.

ما محتوا را با تمام توان و انگیزه تولید می‌کنیم؛ اما انتظار می‌رود فضای اجرای آن نیز در شأن دانشگاه و قرآن کریم باشد. این خواسته‌ای است از تمامی دست‌اندرکاران فرهنگی و اجرایی که در سال‌های آتی، سهم دانشگاه‌ها را از نظر فضایی، تجهیزاتی و امکانات، بازنگری و بازتعریف کنند.

در پایان، لازم می‌دانم از معاونت فرهنگی دانشگاه علامه طباطبائی به‌ویژه همکاران پرتلاش این مجموعه، و همچنین معاونت فرهنگی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری که زمینه‌ساز این حضور درخشان بودند، صمیمانه قدردانی کنم. نمایشگاه قرآن، فراتر از یک رویداد مناسبتی، فرصتی برای ارتقای هویت دینی، فرهنگی و علمی ما است و امیدوارم در سال‌های آینده، با هم‌افزایی بیشتر، آثار آن در زیست دانشگاهی ما عمیق‌تر و ماندگارتر شود.

دانشگاه، بستر ترویج و پژوهش قرآنی؛ از مشارکت دانشجویان تا تحقق رسالت تمدنی

یادداشت

دکتر فائز دین پرست

معاون فرهنگی و اجتماعی دانشگاه علامه طباطبائی(ره)

ماه مبارک رمضان و ایام ولادت با سعادت حضرت امام حسن مجتبی علیه السلام، فرصت مغتنمی است برای تأمل در مسیر حرکت فرهنگی و قرآنی دانشگاهیان. نمایشگاه بین‌المللی قرآن کریم، نه فقط یک رویداد هنری و فرهنگی، بلکه صحنه‌ای بزرگ برای بازاندیشی در نسبت جامعه دانشگاهی با قرآن کریم است.

حضور دانشگاه علامه طباطبائی در این دوره از نمایشگاه، حضور اتفاقی یا نمادین نبود؛ بلکه برآمده از یک دغدغه عمیق، و سابقه‌ای مستمر در حوزه فعالیت‌های قرآنی بود. دانشگاه علامه طباطبائی، به عنوان بزرگ‌ترین دانشگاه تخصصی علوم انسانی و اجتماعی کشور، از دیرباز میزبان رویدادها، نشست‌ها، فعالیت‌های پژوهشی و فرهنگی مرتبط با قرآن کریم بوده است. کانون قرآن و عترت دانشگاه، از فعال‌ترین نهادهای فرهنگی در سال‌های اخیر بوده و در کنار آن، کانون‌های دیگر نظیر کانون ایران‌شناسی و گردشگری، کانون خبر و رساله، کانون مهدویت و نیز انجمن‌های علمی در رشته‌هایی مانند آموزش و پرورش، فقه و حقوق، همگی با نگاهی نوآورانه و دغدغه‌مند در این مسیر گام برداشته‌اند.

برای دومین بار در تاریخ نمایشگاه قرآن، افتخار میزبانی بخش دانشگاهی به دانشگاه علامه طباطبائی واگذار شد. این مسئولیت، نه فقط افتخار، بلکه وظیفه‌ای سنگین و فرصتی برای بروز توانمندی‌های فکری و فرهنگی دانشجویان ما بود. مشارکت فعال، خلاقانه و متعهدانه دانشجویان در برگزاری این رویداد، نقطه قوتی بود که باید بر آن تأکید کرد. در تحلیل چرایی حضور ما در چنین نمایشگاه‌هایی، ابتدا باید به این نکته پرداخت که دانشگاه نمی‌تواند نهادی منزوی و صرفاً علمی باقی بماند؛ بلکه باید در خدمت جامعه و سبک زندگی جامعه باشد. ما در دانشگاه، دو نوع مسئولیت قرآنی بر عهده داریم:

مسئولیت ترویجی؛ یعنی معرفی قرآن به زبان نسل جوان، با روش‌های خلاق و متناسب با زمان
مسئولیت پژوهشی و علمی؛ یعنی بهره‌گیری از قرآن برای تولید نظریه و راهبرد در حوزه‌های انسانی و اجتماعی

قرآن باید از طاقچه‌ها پایین بیاید و وارد متن زندگی شود. این جمله، هم شعاری زیباست و هم رسالتی دشوار. ما در دانشگاه تلاش کرده‌ایم تا این معنا را محقق کنیم، از طریق برگزاری نشست‌ها، طراحی فضاهای گفت‌وگو، ایجاد غرفه‌های تعاملی، تولید محتوا و... اما مسیر همچنان ادامه دارد و فاصله تا نقطه مطلوب زیاد است. از سوی دیگر، در فضای پژوهشی نیز دانشگاه علامه طباطبائی در حال طی مسیری جدی است. پایان‌نامه‌های علوم انسانی با محور قرآن، مقالات علمی، تحلیل‌های قرآنی در علوم اجتماعی و اخلاق کاربردی، همه بخشی از این تلاش‌ها هستند. ما باور داریم که می‌توان از قرآن، راهبردهای مشخصی برای زندگی فردی، سیاسی، اقتصادی و اجتماعی استخراج کرد.

نکته بسیار مهمی که باید بر آن تأکید کرد، نقش بی‌بدیل دانشجویان در این فرآیند است. نگاه ما در دانشگاه علامه طباطبائی این نیست که فعالیت‌های فرهنگی را از بالا به پایین تعریف کنیم، بلکه باور داریم که دانشجویان خودشان طراح، مجری و تولیدکننده اندیشه و عمل فرهنگی‌اند. ما خود را تسهیل‌گر و بسترساز این حرکت می‌دانیم.

در نمایشگاه امسال، بیشتر مسئولیت بر دوش دانشجویان بود. ما صرفاً پشتیبانی اداری و تدارکاتی انجام دادیم و باقی همه برعهده دانشجویان بود؛ از طراحی غرفه گرفته تا اجرا و تعامل با مخاطب. این سطح از مشارکت دانشجویان، ما را به یاد انگیزه‌های دوران دفاع مقدس می‌اندازد. جوانانی که در آن زمان از دل دانشگاه‌ها به میدان آمدند و امروز نیز در میدانی متفاوت، همان روحیه را در فضای فرهنگی و دینی نشان می‌دهند. چه بسا بسیاری از شهیدان بزرگ، چون شهید همت، از همین دانشگاه برخاسته‌اند. در همین راستا، پیشنهاد مشخصی داریم: دانشگاه علامه طباطبائی باید در نمایشگاه قرآن، جایگاهی مستقل و دائمی داشته باشد. اگرچه در کنار سایر دانشگاه‌ها حضور داریم، اما به دلیل گستردگی فعالیت‌ها و پیشنهادهای ارائه شده از سوی دانشجویان، نیاز است از همین حالا برای سال آینده برنامه‌ریزی مستقل صورت گیرد.

ما پیشنهاد می‌دهیم از نیمه فروردین هر سال، ستاد نمایشگاه قرآن در دانشگاه فعال شود و این فعالیت به شکل مقطعی و فصلی نباشد. این آمادگی در دانشگاه وجود دارد که اگر فضای لازم و غرفه مستقل در اختیار قرار گیرد، حضور متفاوت، اثرگذار و الهام‌بخشی را رقم بزند.

از مسئولان محترم معاونت قرآنی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و معاونت فرهنگی وزارت علوم درخواست داریم که امکان حمایت‌های پایدارتری فراهم آورند. ما ایده‌هایی داریم که می‌تواند در تراز برخی از نمایشگاه‌های بین‌المللی باشد و یقیناً داریم با کمی هماهنگی و پشتیبانی، تحقق آن‌ها ممکن خواهد بود.

در پایان، بر خود فرض می‌دانم که از همه عزیزانی که در برگزاری این رویداد همراه ما بودند تشکر کنم. دانشجویان، اساتید، کارشناسان و مسئولان فرهنگی دانشگاه، دست به دست هم دادند تا قرائتی زنده و جوان‌پسند از قرآن کریم در فضای نمایشگاه شکل گیرد. امید است این تلاش جمعی، فتح بابی باشد برای حضور پررنگ‌تر قرآن در زندگی دانشگاهیان، و بستری برای شکل‌گیری الگوی فرهنگی متناسب با زیست امروز ما. ان شاء الله.

مراسم افتتاح بخش دانشگاهی سی و دومین نمایشگاه قرآن کریم با حضور دکتر سیمایی وزیر عتف

حضور مؤثر دانشگاه علامه طباطبائی در بخش دانشگاهی نمایشگاه قرآن

گزارش بازدید

دکتر مصطفی باقری خلیلی

مدیرکل پشتیبانی امور فرهنگی و اجتماعی وزارت عتف

در جریان سی و دومین نمایشگاه بین‌المللی قرآن کریم، بخش دانشگاهی این رویداد با همکاری دانشگاه‌های برتر کشور و اجرای محوری دانشگاه علامه طباطبائی برگزار شد. این بخش به یکی از پرمخاطب‌ترین و فعال‌ترین بخش‌های نمایشگاه تبدیل شد و مورد استقبال مسئولان فرهنگی و دانشگاهی قرار گرفت. دکتر مصطفی باقری خلیلی با حضور در این بخش، از تلاش‌های صورت گرفته در طراحی، اجرا و راهبری محتوایی غرفه‌های دانشگاهی قدردانی کرد. وی ضمن بازدید از بخش‌های مختلف، تلاش شبانه‌روزی تیم اجرایی دانشگاه علامه طباطبائی را ستود. بخش دانشگاهی نمایشگاه قرآن امسال با ارتقای کیفی در محتوا و روش‌های ارائه، تجربه‌ای تازه را رقم زد. محتوای غرفه‌ها در قالب‌های متنوعی چون هنرهای تجسمی، بازی‌های فرهنگی، نمایشگاه‌های عکس و پوستر، فیلم‌های کوتاه و کارگاه‌های تعاملی ارائه شد. این رویکرد موجب شد پیام‌های قرآنی در بستری جذاب و مؤثر به مخاطبان منتقل شود.

یکی از ویژگی‌های قابل توجه نمایشگاه امسال، مشارکت گسترده دانشجویان در فرآیند طراحی و اجرای برنامه‌ها بود. برخلاف دوره‌های گذشته که تمرکز بر مشارکت اداری بود، این بار دانشجویان فعال در کانون‌های فرهنگی، قرآنی و هنری نقش محوری ایفا کردند و با خلاقیت و انگیزه بالا، فضایی پویا و دانشجوی محور را پدید آوردند. همچنین، نشست‌های تخصصی هر شب با موضوعاتی همچون تدبر در قرآن، روش‌های نوین تفسیر، مهارت‌های قرآنی و نقش قرآن در سبک زندگی برگزار شد. این نشست‌ها با حضور استادان برجسته دانشگاه‌ها، فرصتی برای تبادل نظر و ارتقاء بینش علمی و دینی مخاطبان فراهم آورد. بخش خانواده محور نمایشگاه نیز یکی دیگر از نقاط قوت این دوره بود. برخی غرفه‌ها با هدف تعامل هم‌زمان کودکان، نوجوانان و والدین طراحی شده بودند و فعالیت‌هایی متناسب با نیازهای گروه‌های سنی مختلف در آن‌ها ارائه می‌شد. این نگاه خانواده محور، با توجه به تحولات فرهنگی و اجتماعی جامعه، مورد توجه خاص بازدیدکنندگان قرار گرفت. در پایان این بازدید، دکتر باقری خلیلی با قدردانی مجدد از دانشگاه علامه طباطبائی و همکاران وزارت علوم، بر ضرورت استمرار این مسیر تأکید کرد و ابراز امیدواری نمود که تجربه موفق این نمایشگاه، الگویی برای رویدادهای فرهنگی آینده در سطح دانشگاهی کشور باشد.

دانشگاه، قرآن، مشارکت؛ الگوی برای نقش آفرینی فرهنگی آموزش عالی

یادداشت تحلیلی

دکتر یوسف اسکندری
مشاور معاون فرهنگی وزارت عتف

نمایشگاه بین‌المللی قرآن، به عنوان یکی از بزرگ‌ترین رویدادهای فرهنگی کشور در ماه مبارک رمضان، همواره بستری برای ترویج معارف قرآنی و تجلی ظرفیت‌های نهادهای مختلف در حوزه آموزش، فرهنگ و پژوهش بوده است. امسال، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، به عنوان متولی اصلی برنامه‌های آموزش عالی در این نمایشگاه، مسئولیت اجرای بخش دانشگاهی را به دانشگاه علامه طباطبائی سپرد. این تصمیم، حاصل اعتماد به سوابق موفق دانشگاه در فعالیت‌های فرهنگی، برخورداری از نیروهای متعهد و توانمند، و مدیریت مؤثر معاونت فرهنگی آن بود. این اعتماد، تنها یک واگذاری ساده نبود؛ بلکه نوعی سرمایه‌گذاری در اعتبار فرهنگی دانشگاه علامه و الگوسازی برای سایر دانشگاه‌ها محسوب می‌شود. در این میان، معاونت فرهنگی دانشگاه بار اصلی برنامه‌ریزی را بر دوش کشیدند و با تشکیل تیمی پویا از دانشجویان، به ویژه اعضای فعال کانون‌های فرهنگی، هنری و قرآنی، نمایشگاهی با رویکردی خلاقانه و دانش‌محور را رقم زدند.

آنچه این دوره از نمایشگاه را متمایز ساخت، نه صرفاً گستره برنامه‌ها، بلکه کیفیت حضور دانشجویان و مشارکت معنادار آنان بود. ایده‌پردازی‌های نوآورانه، تولید محتواهای متناسب با نیاز مخاطب، و خلق فضایی جذاب برای ارتباط فعال با آموزه‌های قرآنی، از جمله نقاط قوت این دوره به شمار می‌آید. حضور مؤثر دانشجویان کانون قرآن و عترت، و ترکیب آن با تجربه و مدیریت معاونت فرهنگی، نشان داد که دانشگاه علامه نه تنها در زمینه علمی، بلکه در حوزه فرهنگ دینی نیز پیشتاز و الهام‌بخش است. این تجربه، بار دیگر نشان داد که دانشگاه‌ها، به ویژه دانشگاه‌های انسانی محور، می‌توانند با رویکردی بینارشته‌ای، جریان ساز و معناگر، به ارتقای فرهنگ قرآنی در جامعه کمک کنند. امید آن که خروجی این مشارکت، نه تنها برکات معنوی برای دانشگاه و دست‌اندرکاران داشته باشد، بلکه به تقویت جایگاه فرهنگی وزارت علوم و اعتلای سرمایه اجتماعی آن نیز بینجامد. به عنوان عضوی از خانواده آموزش عالی، لازم می‌دانم از تمامی عزیزانی که با خلوص نیت و تلاش شبانه‌روزی در این مسیر گام برداشتند، صمیمانه قدردانی کنم. بی‌تردید، ثمرات این حرکت در سال‌های آینده نیز استمرار خواهد یافت و الگوی موفق دانشگاه علامه می‌تواند الهام‌بخش سایر دانشگاه‌ها در ایفای نقش فرهنگی شان باشد.

دانشگاه، خاستگاه تفکر تمدنی و زیست‌مؤمنانه نسل جوان

یادداشت

دکتر رشید جعفرپور

دبیر شورای سیاست‌گذاری بخش دانشگاهی
سی و دومین نمایشگاه بین‌المللی قرآن کریم

نمایشگاه قرآن کریم، آوردگاهی است برای نمایش جلوه‌های هنری، فرهنگی، پژوهشی و اجتماعی مرتبط با کلام وحی. این رویداد ملی، نه فقط فرصت ارائه دستاوردها، بلکه مجالی برای بازنگری در نسبت ما با قرآن کریم، و برای تأمل در راهبردهای فرهنگی کشور است. در این میان، بخش دانشگاهی نمایشگاه، جایگاهی ممتاز دارد. دانشگاه، خاستگاه تفکر تمدنی و زیست‌مؤمنانه نسل جوان است و به همین اعتبار، باید قرآن در آن نه فقط به عنوان موضوع پژوهش، که به مثابه مبنای سبک زندگی، منش علمی، و الهام‌بخش کنشگری فرهنگی جاری باشد.

سی و دومین دوره نمایشگاه بین‌المللی قرآن کریم با شعار «قرآن، راه زندگی» برگزار شد. این شعار، ناظر به یکی از مهم‌ترین رسالت‌های امروز دانشگاهیان است: بازگرداندن قرآن به متن زندگی اجتماعی، و بهره‌گیری از معارف آن برای مواجهه با مسائل پیش روی جوانان، خانواده، و جامعه. بر همین اساس، بخش دانشگاهی در این دوره از نمایشگاه با رویکردی نو، ترکیبی و خانواده‌محور طراحی و اجرا شد. در جلسات شورای اجرایی و سیاست‌گذاری، که با حضور نمایندگان دانشگاه‌های مختلف از جمله دانشگاه آزاد اسلامی، فرهنگیان، ملی مهارت، علوم و معارف قرآن کریم، وزارت بهداشت و نیز دانشگاه علامه طباطبائی برگزار شد، بر لزوم هم‌افزایی، تولید برنامه‌های خلاق، بهره‌گیری از ظرفیت‌های دانشجویی و روایت‌سازی مؤثر تأکید شد. دانشگاه علامه طباطبائی نیز به عنوان میزبان اجرایی، با رویکردی پویا، زمینه حضور گسترده و متنوع نهادهای دانشگاهی را فراهم ساخت و کانون‌های فرهنگی، انجمن‌های علمی، مراکز مشاوره و نهادهای نوآور در این مسیر فعالانه وارد عمل شدند.

امسال تلاش شد تا بخش دانشگاهی از حضور نمادین فراتر رود و به میدانی زنده برای تجربه، گفت‌وگو، عرضه ایده‌ها، و تعامل میان نخبگان فرهنگی و عموم مردم تبدیل شود. فعالیت‌هایی نظیر نشست‌های تخصصی، اجرای برنامه‌های فرهنگی ویژه کودکان و خانواده‌ها، روایت فعالیت‌های دانشگاه‌ها و کانون‌ها، و نیز مشارکت افتخاری اساتید و چهره‌های علمی، نشان از این رویکرد دارد.

نمایشگاه قرآن، درگاه تجلی ظرفیت‌ها و قابلیت‌های فرهنگی دانشگاهیان است. امید است این گزارش، بازتابی دقیق از تلاش‌های صادقانه همه دست‌اندرکاران، دانشگاه‌ها و دانشجویان فرهیخته باشد و بتواند الگویی برای استمرار و توسعه فعالیت‌های قرآنی در فضای آموزش عالی کشور ارائه دهد.

از همه عزیزانی که در برگزاری این رویداد ارزشمند، به ویژه در بخش دانشگاهی، مشارکت داشتند، صمیمانه سپاسگزارم. ان شاء الله این حرکت جمعی، گامی کوچک در مسیر انس عمیق‌تر با قرآن کریم و زمینه‌ساز تربیت نسل مؤمن، خلاق و تمدن‌ساز باشد.

جلسات شورای اجرایی
سی و دومین دوره
نمایشگاه قرآن کریم
دانشگاهیان با حضور
جمعیتی از مدیران و
مسئولان اجرایی و
محتوایی دانشگاه‌های
سراسر کشور

دانشگاه علامه طباطبائی

دانشگاهی به نام یک مفسر شگفتی ساز؛ رسالت مانسبت به علامه طباطبائی

در روزهایی که دانشگاه علامه طباطبائی به عنوان میزبان بخش دانشگاهی سی و دومین نمایشگاه بین المللی قرآن کریم ایفای نقش کرد، بار دیگر این پرسش بنیادین در ذهنم قوت گرفت که نسبت واقعی دانشگاه ما با شخصیت بزرگ و یگانه ای که نامش را بر پیشانی دارد، چیست؟ آیا ما صرفاً نامی پر صلابت را یدک می کشیم، یا در ساختار علمی، فرهنگی و هویتی دانشگاه نیز بازتابی از اندیشه و روش آن مفسر شگفتی ساز دیده می شود؟ نگارش این یادداشت، تلاشی است برای صورت بندی این دغدغه، و طرح پیشنهادی برای آنکه دانشگاه علامه، در طراز نام بلند علامه طباطبائی، نقش آفرین اصلی در گفتمان علوم انسانی اسلامی شود.

دانشگاهی به نام یک مفسر شگفتی‌ساز؛ رسالت ما نسبت به علامه طباطبائی

یادداشت تحلیلی

دکتر حسین میرزایی

عضو هیئت علمی و مدیر فرهنگی دانشگاه علامه طباطبائی

در نام‌گذاری‌ها، گاهی صرفاً عنوانی انتخاب می‌شود؛ اما گاهی نامی بر پیشانی نهادی می‌نشیند که خود، حامل یک رسالت است. دانشگاه علامه طباطبائی از این دست است. این دانشگاه، نه فقط یک مرکز آموزش عالی در حوزه علوم انسانی، بلکه باید آینه‌ای از اندیشه و زیست جهان علامه سید محمد حسین طباطبائی باشد؛ مفسری که رهبر معظم انقلاب اسلامی او را «مفسر شگفتی‌ساز» و «فیلسوف نوآور» معرفی کردند و از جهاد فکری او در تهاجم اندیشه‌های بیگانه یاد کردند.

به عنوان عضوی از خانواده دانشگاه علامه طباطبائی، و کسی که از نزدیک با جریان فرهنگی دانشگاه درگیر بوده‌ام، باید اعتراف کنم که ما هنوز آن‌طور که باید، نسبت خود را با علامه طباطبائی احیا نکرده‌ایم. همچنان بسیاری از دانشجویان ما چهار یا شش سال در این دانشگاه تحصیل می‌کنند بی‌آنکه حتی دو دقیقه درباره زندگی و آثار علامه بدانند. این نقصان، نه از فقدان منابع، که از غفلت در ساختارسازی است. ما نیازمند یک «دبیرخانه دائمی بزرگداشت علامه» در درون دانشگاه هستیم؛ نهادی که نه فقط مراسم سالگرد، بلکه نقشه راه پیوند دانشگاه با علامه را تدوین کند.

نخستین گام، بازخوانی آثار ایشان در بستر مسائل روز علوم انسانی است. تفسیر المیزان، به عنوان شاهکار تفسیری ایشان، فقط یک کتاب صرف نیست؛ بلکه می‌تواند مبنای بازتعریف بسیاری از مفاهیم علوم انسانی بومی و اسلامی باشد. اگر علامه در اوج فشارهای فکری عصر پهلوی توانست با ژرف‌کاوی فلسفی و دینی، «پایگاه فکری مستحکمی» بسازد، ما امروز چگونه می‌توانیم آن میراث را در دانشگاهی که نام ایشان را بر خود دارد، به ساحت آموزش، پژوهش، فرهنگ و هنر وارد کنیم؟

به باور من، دانشگاه علامه باید علاوه بر ایفای نقش ملی، در عرصه بین‌المللی نیز کنشگر باشد. ارتباط با دانشگاه‌های جهان اسلام، از جمله مراکز علمی در لبنان، عراق، قطر و حتی مراکز مطالعات اسلامی در اروپا می‌تواند راهی برای احیای تفکر علامه باشد. به عنوان مثال، تجربه‌ی مراکز مطالعات اسلام و جهان عرب در پاریس، که من با آن ارتباطاتی داشته‌ام، نشان می‌دهد چگونه می‌توان گفتمان‌های اسلامی را به زبان بین‌المللی مطرح کرد.

رهبر انقلاب در توصیف علامه می‌فرمایند: «در عرصه‌ی معارف توحیدی... صرفاً به زایش فکری بسنده نکرد؛ در نفس شریف خودش و قلب شریف خودش به آن حقایق و معارف متحقق شد، عمل کرد به آنچه میدانست.» این جمله، در حکم یک نقشه راه برای دانشگاه ماست. ما نباید فقط نام علامه را بر سردر دانشگاه داشته باشیم؛ بلکه باید به اندازه این نام، عمق، وسعت و افق داشته باشیم.

داده نما علامه زمان
مروری بر خصوصیات
علامه طباطبائی
در بیان رهبر انقلاب

علامه زمان

مروری بر خصوصیات
علامه طباطبائی بر اساس
بیانات رهبر انقلاب

۱ بسنده نکردن
به زایش فکری
و عمل به حقایق
و معارف

۲ جهاد فکری و
موضع تهاجمی در
مقابل اندیشه‌های
وارداتی و بیگانه

دو ویژگی جذاب علامه

خصوصیات اخلاقی

- تواضع فوق العاده و بی‌هوا بودن
- صفا و رفاقت و خوش صحبت بودن
- گذشت، حلم و بردباری
- پارسایی، پرهیزگاری و تعبد
- تربیت خود در مدارج عالی انسانی و معرفتی
- ارادت به اهل بیت

خصوصیات علمی

- عالم به هیئت و ریاضیات
- برکات فراوان آثار علمی
- عالم برجسته‌ی تفسیر و علوم قرآنی
- شاکردپروزی بی‌نظیر در فلسفه
- غور شدید در عرفان نظری
- دارای عمق فکری و علمی
- اهل ذوق، شاعر و ادیب
- فقیه اصولی و صاحب‌مینا در اصول
- فیلسوفی نوآور
- مهارت در علم انساب

خصوصیات معنوی

ارادت به اهل بیت

© KHAMENEI.IR

در همین سی و دومین نمایشگاه بین‌المللی قرآن کریم، دانشگاه علامه با همه محدودیت‌ها توانست حضوری خلاق و پویاتر از گذشته داشته باشد. اما حقیقت این است که اگر فرصت و برنامه‌ریزی کافی داشتیم، می‌توانستیم بخشی از ظرفیت‌های کم‌نظیر دانشگاه را به صحنه بیاوریم. ظرفیت‌هایی مانند حضور دانشجویان بین‌المللی، کارهای قرآنی میان‌رشته‌ای، تولیدات هنری و حتی طراحی بازی اتاق فرار با سناریوی قرآنی، ایده‌هایی بودند که به دلیل کمبود زمان و منابع محقق نشدند. این تجربه به ما نشان داد که دانشگاه علامه، اگر بخواهد، می‌تواند برندی ممتاز در حوزه قرآن و علوم انسانی اسلامی شود.

یکی از پیشنهاد‌های جدی، طراحی فضایی در نمایشگاه‌های آینده با عنوان «خانه علامه در دانشگاه» است؛ غرفه‌ای که فقط کتاب‌نچیند، بلکه تجربه‌ای از سبک تفکر، تربیت و زیست علامه را بازنمایی کند. این غرفه می‌تواند محل نمایش پایان‌نامه‌های مرتبط با اندیشه‌های علامه، نشست‌های علمی، گفتگوهای آزاد و حتی اجرای برنامه‌های هنری و رسانه‌ای باشد.

مجسمه ابوعلی سینا
در دانشگاه علوم
پزشکی سوری

ما می‌توانیم الگو بگیریم از دانشگاه‌هایی همچون هاروارد یا سوربن که هویت خود را بر پایه شخصیت‌های علمی بنا کرده‌اند. حتی در سوربن، زیر مجسمه ابوعلی سینا، تابلویی نصب است که هویت او را به دانشجویان معرفی می‌کند. چرا در دانشگاه ما، دانشجوی تازه‌وارد با چهره علامه، آثارش، نظریاتش و روش فکری‌اش آشنا نمی‌شود؟

در پایان باید تأکید کنم که حرکت به سوی احیای نسبت دانشگاه و علامه، نه یک امر تشریفاتی، بلکه یک وظیفه تمدنی است. دانشگاهی که در آن فلسفه، علوم اجتماعی، حقوق، آموزش، ارتباطات و اقتصاد اسلامی تدریس می‌شود، اگر نتواند از علامه الهام بگیرد، به واقع از میراث خود فاصله گرفته است. ما باید بکوشیم تا نه فقط در نام، بلکه در نهاد و کنش دانشگاه، رنگ و بوی علامه جاری شود.

این مسیر، از همین امروز آغاز می‌شود؛ با تشکیل دبیرخانه دائمی بزرگداشت علامه، با جدی گرفتن نمایشگاه‌های قرآن به مثابه آوردگاه تفکر اسلامی، و با بازخوانی تفسیر المیزان به مثابه گنجینه‌ای برای علوم انسانی اسلامی. اگر چنین کنیم، دانشگاه علامه طباطبائی تنها یک نام نخواهد بود؛ بلکه نماد یک رسالت خواهد شد.

عوامل اجرایی کانون‌ها
و انجمن‌های دانشگاه
علامه در بخش
دانشگاهی سی و
دومین نمایشگاه قرآن
کریم

ماجرای میزبانی دانشگاه علامه در بخش دانشگاهی نمایشگاه قرآن

روایت

حسین نوروزی

کارشناس کانون‌های دانشگاه علامه طباطبائی (ره)

برای من، ماجرای امسال نمایشگاه قرآن کریم، فقط یک پروژه اجرایی نبود؛ روایت یک تجربه بود. تجربه‌ای که در آن، دانشگاه علامه طباطبائی با اشتیاق و نیرویی انباشته شده، میزبان کل بخش دانشگاهی نمایشگاه شد. این فرصت با حمایت دکتر دین پرست، معاون فرهنگی دانشگاه، و دکتر میرزایی، مدیر فرهنگی دانشگاه، رقم خورد؛ و من، در کنار خانم قناعتیان، به عنوان مدیر این بخش انتخاب شدم.

فضایی که تحویل گرفتیم، ۴۲۰ متر مربع بود، یعنی محدودیتی بیش از سال‌های گذشته. یعنی باید با توجه به شرایط خاص و مکانی که متناسب با بخش دانشگاهی نیست طراحی کنیم، غرفه بندی انجام دهیم، و از همه مهم تر، فضا را با روح قرآن و حضور دانشجویان زنده کنیم. برای ما از همان ابتدا مشخص بود که اگر قرار است میزبانی در شأن دانشگاه علامه باشد، باید کار را به دست خود دانشجویان بسپاریم. به همین خاطر، با بیش از ۳۰ نفر از فعالان کانون‌ها و انجمن‌های علمی، برنامه ریزی را آغاز کردیم.

برنامه‌ها متنوع و هدفمند بود: «طرح یک قرآن، هزاران صدا» و «رزق قرآنی» با مشارکت کانون قرآن؛ «مسابقه فقهی سرنخ» با همراهی انجمن علمی فقه و حقوق؛ «من هم یار تو هستم» از کانون مهدویت؛ و «مهد قرآنی» با محوریت انجمن علمی آموزش و پرورش. طرح‌هایی که تلاش کردند مخاطب عام و خاص نمایشگاه را جذب کنند. یکی از افتخارهای ما، طراحی فضایی برای خانواده‌ها بود: بخشی برای مشاوره خانواده، جایی برای افطار شبانه تا ۱۸۰ نفر، و البته محیطی برای بازی و آموزش کودک. می‌خواستیم فضای دانشگاهی را از حالت رسمی بیرون بیاوریم و به فضای زندگی نزدیک کنیم.

اما واقعیت این است که کار آسان نبود. محل غرفه‌ها سرد و بی‌روح بود، سیستم گرمایشی نداشتیم و جانمایی غرفه‌ها مطلوب نبود. ولی با وجود این مشکلات، غرفه ما به یکی از پرمخاطب‌ترین بخش‌ها تبدیل شد. دلیلش فقط یک چیز بود: باور به دانشجویان. امسال، برای نخستین بار، کانون‌های فرهنگی و انجمن‌های علمی دانشگاه علامه نه تنها برنامه اجرا کردند، بلکه میزبان دیگر دانشگاه‌ها هم بودند. این یعنی ما فقط برنامه ساز نبودیم، بلکه میزبان بودیم؛ و این یک مسئولیت بزرگ بود که با تمام توان انجام دادیم.

به نظرم بزرگ‌ترین دستاورد این حضور، نمایش ظرفیت‌های دانشجویی بود؛ اینکه اگر میدان داشته باشند، می‌توانند میزبانی یک رویداد ملی را به خوبی مدیریت کنند. حالا که نمایشگاه تمام شده، فکر می‌کنم این تجربه باید حفظ شود. اگر بخواهم در یک جمله بگویم: این نمایشگاه نشان داد که علامه می‌تواند، اگر به جوانانش اعتماد کند.

مشارکت دانشجویان
کانون‌های فرهنگی،
هنری، ادبی، اجتماعی و
مذهبی و انجمن‌های
علمی دانشگاه علامه
طباطبائی جهت برگزاری
برنامه‌های متنوع
بخش دانشجویی سی
و دومین نمایشگاه
قرآن کریم

فعالیت‌های هنری
دانشجویان برنرو
استعدادهای هنری
دانشگاه‌های کشور در
بخش دانشجویی

وزیرت رایگان در بخش
دانشگاهی

کارگاه آموزش
خوشنویسی

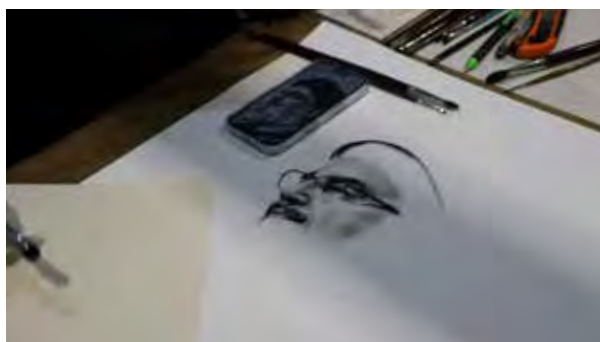

اهداء گل به
مراجعہ‌کنندگان قاری در
بخش دانشگاهی

استفاده از فضا و
دیوارهای جانبی برای
آماده‌سازی طرح
قرآن چراغ هدایت و
مسیریابی زندگی با قرآن
در بخش دانشگاهی

برگزاری بازی تعاملی
معمای قرآنی توسط
انجمن فقه و حقوق
دانشگاه علامه

غرفه کودکان و آموزش
مفاهیم قرآنی در قالب
بازی

طراحی چهره‌های
مقاومت و پایداری
حافظان شهید قرآن

برگزاری نشست‌های
تخصصی در بخش
دانشگاهی

برگزاری بازی تعاملی
معمای قرآنی توسط
انجمن فقه و حقوق
دانشگاه علامه

برگزاری طرح یک قرآن
هزاران صدا توسط
کانون قرآن و عترت

جلسه مشترک با
مجموعه هم‌مرسان
جهت ایجاد شعبه در
دانشگاه علامه برای
ازدواج آسان با مشارکت
کانون خیریه و انجمن
مددکاری

برگزاری نماز جماعت
مغرب و عشاء در بخش
دانشگاهی

حضور عوامل برنامه
قرآنی محفل در بخش
دانشگاهی

برگزاری کارگاه‌های
مهارت‌افزایی در بخش
دانشگاهی

اجرای طرح قرآن چراغ
هدایت و مسیریابی
زندگی با قرآن در بخش
دانشگاهی

آموزش خوشنویسی به
کودکان و نوجوانان

میزبانی گروه‌های
دانش‌آموزی در غرفه
کودک و خانواده و
آموزش مفاهیم قرآنی در
قالب بازی‌های تعاملی

میزبانی از روزه‌داران
و افطاری در سالن
نشست‌های بخش
دانشگاهی

اجرای طرح با من حرف
بزن برای ایجاد موانست
و نزدیکی با امام
زمان (عج)

اجرای طرح نقاشی
دیواری در بخش
کودکان و خانواده

اجرای طرح ناچی
دریای طوفانی در
غرفه دانشگاه
علامه طباطبائی و
دلتوشته‌های مناجاتی
با پروردگار

طرح بار ۳۱۳ و مناجات
با امام زمان (عج)

طرح رزق تو کدوم یکیه
برای آموزش مفاهیم
قرآنی در قالب دیوار
تعاملی

نصب دلنوشته‌های
مناجات با امام
زمان (عج) در طرح
یار ۳۱۳

اهداء گل به
مراجعین کنندگان
غرفه مهدویت بخش
دانشگاهی

میزبانی از کودکان در
غرفه کودک و خانواده و
آموزش مفاهیم قرآنی در
قالب بازی‌های تعاملی

برگزاری جلسه امضاء و
رونمایی از کتاب ایران در
عصر امامان

مراسم تبرک جویی از
پرچم حرم مطهر امام
حسین (ع)

برگزاری گردهم‌های
معرفت‌افزایی در بخش
کودکان و خانواده

تقدیر از شایستگان
قرآنی توسط نمایندگان
وزارت علوم

حضور مصطفی
باقری خلیلی مدیرکل
پشتیبانی امور فرهنگی
و اجتماعی در بخش
دانشگاهی

حضور مهمانان ویژه و
نمایندگان ادوار مجلس
در بخش دانشگاهی

حضور رئیس دانشگاه
علامه و نمایندگان
وزارت علوم در بخش
اختتامیه نمایشگاه
قرآن کریم

نمایشگاه قرآن باید نقطه عزیمت جریان فرهنگی تحول‌گرا در دانشگاه‌ها باشد

مصاحبه

گفت‌وگو با حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر مصطفی رستمی
رئیس نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها
در حاشیه بازدید از بخش دانشگاهی سی‌ودومین
نمایشگاه بین‌المللی قرآن کریم

چالش دانشجویان در این فضا چیست؟ چرا مشارکت‌شان محدودتر شده؟

بخشی از ماجرا به تحولات دوران کرونا بازمی‌گردد. ما یک نسل دانشگاهی را پیش از کرونا در محیط‌های حضوری تحویل دادیم و پس از آن، با نسلی مواجه شدیم که با آموزش مجازی، ارتباطات محدود، و گسست تجربه زیسته دانشجویی وارد دانشگاه شد. نتیجه این شد که انگیزه‌ها برای مشارکت حضوری و فعالیت‌های فرهنگی کاهش یافت. امروز نیازمند آن هستیم که زبان جدیدی برای ارتباط با دانشجویان پیدا کنیم، فضای فعالیت را برایشان جذاب و معنادار کنیم، و به آن‌ها میدان بدهیم.

**امروز نیازمند آن هستیم که زبان جدیدی
برای ارتباط با دانشجویان پیدا کنیم**

به نظر شما برای فعال کردن ظرفیت دانشگاه‌ها در نمایشگاه قرآن، چه اقداماتی لازم است؟

ابتدا باید بپذیریم که دانشگاه فقط مصرف‌کننده فرهنگ نیست؛ تولیدکننده و مولد فرهنگ نیز هست. این نگاه باید در طراحی و مدیریت نمایشگاه لحاظ شود. پیشنهاد من این است که پیش از برگزاری نمایشگاه، یک «پیش‌نمایشگاه قرآنی دانشگاهی» برگزار شود؛ فرصتی برای شناخت، ارزیابی و ارائه ظرفیت‌های هر دانشگاه، به‌ویژه در حوزه‌های خاص و میان‌رشته‌ای.

همچنین پیشنهاد می‌کنم برخی دانشگاه‌ها، همچون دانشگاه علامه طباطبائی، به عنوان «دانشگاه پیش‌ران قرآنی» معرفی شوند. این دانشگاه‌ها می‌توانند مأمور اجرای بخش‌هایی از جشنواره‌ها یا برنامه‌های قرآنی شوند، با ساختار مستقل و براساس تخصص خود.

شما با چه تصویری وارد نمایشگاه قرآن شدید و ارزیابی‌تان از وضعیت بخش دانشگاهی چیست؟

ورود ما به نمایشگاه با نگاهی امیدوارانه و البته همراه با انتظارات جدی بود. ما بر این باور بودیم که بخش دانشگاهی، به‌ویژه در چنین رویدادی که در طراز ملی و قرآنی برگزار می‌شود، می‌تواند فرصت بسیار مغتنمی برای ارائه ظرفیت‌ها و دستاوردهای علمی، فرهنگی و مردمی دانشگاه‌ها باشد. اما آنچه در واقعیت دیدیم، اگرچه ارزشمند بود، اما هنوز با آنچه در شأن ظرفیت عظیم دانشگاهی ماست، فاصله دارد. هنوز بدنه دانشگاهی آن‌گونه که باید و شاید، خود را در این میدان عرضه نکرده است. بخشی از این عقب‌ماندگی به دلایل ساختاری، محدودیت‌های فضا و زیرساخت، و بخشی دیگر به عدم آشنایی دانشگاهیان با قابلیت‌های این فضا بازمی‌گردد.

چه ظرفیت‌هایی در نمایشگاه کمتر دیده شد؟

ما امروز در آموزش عالی کشور با یک منظومه گسترده از فعالیت‌های قرآنی مواجه‌ایم؛ از رشته‌های تخصصی علوم قرآنی، پژوهش‌های میان‌رشته‌ای، پایان‌نامه‌ها، آثار مکتوب و تألیفی، اساتید و اندیشمندان این حوزه گرفته تا فعالیت‌های ترویجی، فرهنگی و هنری که در سطح دانشجویی با محوریت کانون‌ها و انجمن‌ها صورت می‌گیرد.

اما متأسفانه، تنها بخشی کوچک از این منظومه در ویرترین نمایشگاه حاضر بود. این در حالی‌ست که نمایشگاه قرآن باید محل تلاقی ظرفیت‌های علمی و فرهنگی آموزش عالی کشور باشد؛ جایی برای نشان دادن آنچه در متن دانشگاه‌ها جریان دارد.

بازدید حجت‌الاسلام
والمسلمین دکتر
مصطفی رستمی از
غرفه نهاد رهبری در
دانشگاه‌های کشور
در بخش دانشگاهی
سی و دومین نمایشگاه
بین‌المللی قرآن کریم

انتظار تان از دانشگاه‌ها و کانون‌های دانشجویی چیست؟

دانشجو باید در متن این جریان باشد، اما نه تنها. کانون‌ها، انجمن‌ها و نهادهای دانشگاهی باید تسهیلگر حضور دانشجویان باشند. انتظار نداریم دانشجو خود به تنهایی همه بار را به دوش بکشد. باید به ساختارهای موجود مثل کانون‌های قرآن و عترت بیشتر اعتماد کنیم، آن‌ها را تقویت کنیم، و در عین حال اجازه دهیم که دانشجویان خلاق، ایده‌پرداز و کنشگر باشند. ما به نسل امروز ایمان داریم، فقط باید فضا و بستر را فراهم کنیم.

سخن پایانی شما در مورد نمایشگاه قرآن کریم امسال؟

از زحمات همه عزیزانی که این نمایشگاه را، به ویژه در بخش دانشگاهی، تدارک دیدند صمیمانه تشکر می‌کنم. دانشگاه علامه طباطبائی، نام خود را از یکی از بزرگ‌ترین مفسران قرآن کریم به ارث برده و این نام، مسئولیت سنگینی ایجاد می‌کند. امیدوارم که در سال‌های آینده، این دانشگاه بتواند با حفظ این روحیه پیشگامی، نقشی جدی‌تر و عمیق‌تر در پیشبرد فعالیت‌های قرآنی آموزش عالی ایفا کند.

نمایشگاه قرآن، فقط یک رویداد نیست؛ می‌تواند نقطه عزیمت یک جریان فرهنگی تحول‌گرا در دانشگاه‌ها باشد.

آیا چنین تجربه‌ای در جشنواره‌ها وجود داشته؟

بله، در حال حاضر هم جشنواره قرآن و عترت دانشگاهی، به صورت چرخشی میان دانشگاه‌ها و نهادها برگزار می‌شود. ولی پیشنهاد ما این است که از مدل صرفاً میزبان بودن عبور کنیم و به سمت «مأموریت سپاری تخصصی» برویم. یعنی هر دانشگاه متناسب با ظرفیت علمی و فرهنگی خود، مسئول اجرای یک بخش مشخص شود. این مدل، هم اثربخش‌تر است، هم امکان برندسازی فرهنگی را فراهم می‌کند.

درباره ادغام برنامه‌ها و ایجاد هم‌افزایی چه نظری دارید؟

به شدت موافقم. در حال حاضر، رویدادهای قرآنی متعددی در کشور داریم که از هم جدا هستند و بعضاً تکراری به نظر می‌رسند. نمایشگاه قرآن می‌تواند محل تلاقی و ادغام بسیاری از این برنامه‌ها باشد؛ از جمله رومانی، پایان‌نامه‌های برتر، آثار هنری قرآنی، کارگاه‌های میان‌رشته‌ای، نشست‌های علمی و حتی مسابقات دانشجویی در حوزه قرآن و علوم انسانی. ادغام برنامه‌ها، هم کارآمدی را افزایش می‌دهد و هم بهره‌وری مخاطب را بالا می‌برد. به ویژه برای دانشجویان و پژوهشگران جوان، این فرصت به وجود می‌آید که با تنوع قالب‌ها و فضاهای ارائه آشنا شوند و هم‌افزایی میان دانشگاه‌ها و نهادهای قرآنی نیز تقویت شود. امیدوارم سال‌های آینده، این هم‌افزایی بیشتر دیده شود و به یک سیاست ثابت و پایدار تبدیل گردد.

دانش فقه و فقه دانش؛ راهی برای تمدن قرآنی از دل دانشگاه‌ها

درس گفتار روضانی

حجت الاسلام والمسلمین فلاح زاده
عضو دفتر استفتائات مقام معظم رهبری

❁ بی‌هزینه‌ترین ترویج قرآن در دانشگاه‌ها

در آغاز ماه مبارک رمضان، ماه قرآن، این سؤال ساده اما مهم پیش روست: چگونه می‌توان فرهنگ قرآن را در دانشگاه ترویج داد؟ گاهی فکر می‌کنیم ترویج قرآن نیازمند سازه‌های گران، زیرساخت‌های عظیم و برنامه‌ریزی‌های پیچیده است؛ در حالی که برخی آموزه‌های قرآنی هیچ هزینه‌ای ندارند.

سلام کردن، خوش‌خویی، تواضع، خوشبو بودن، احترام گذاشتن به دیگران این‌ها نه بودجه می‌خواهند، نه سالن، نه تریبون. اگر همین فضائل ساده را در دانشگاه گسترش دهیم، فرهنگ قرآن به تدریج در رفتارها، در نگاه‌ها و در مناسبات روزمره دانشجویان و اساتید نفوذ می‌کند.

من بارها گفته‌ام: مثلاً وقتی سالی که رهبر معظم انقلاب به عنوان «سال پیامبر اعظم (ص)» نام‌گذاری کردند، می‌شد بی‌سروصدا بعضی سنت‌های ایشان را در دانشگاه رواج داد. خوشبو بودن یکی از آن‌هاست. روایت داریم که بوی خوش در خانه و لباس و مسجد پیامبر جاری بود. چرا نباید دانشجوی ما هم به این آداب ساده، اما تأثیرگذار، انس پیدا کند؟

❁ عمل صالح بدون دانش، ناقص است

در بسیاری از آیات قرآن، ترکیب «الذین آمنوا و عملوا الصالحات» آمده. اما امیرالمؤمنین (ع) در حدیثی می‌فرمایند: عمل صالح بدون علم، ناقص است. همین است که در کلامشان می‌فرمایند: «إلا من علم» یعنی کار نیک، وقتی عمل صالح شمرده می‌شود که آگاهانه باشد. در حدیث دیگری می‌فرمایند: «یا معشر التجار! الفقه ثم المتجر»، یعنی ای گروه بازرگانان! اول فقه را یاد بگیرید،

بعد تجارت کنید. این دو بیان از حضرت، نقطه تلاقی علوم انسانی، فقه و تجربه‌های زیسته است. دانشگاه‌ها باید علم عمل را فراهم کنند و حوزه‌ها فقه عمل را. اینجاست که پیوند حوزه و دانشگاه معنا پیدا می‌کند.

❁ فقیه، بی‌دانش موضوع، فتوا نمی‌دهد

اگر فقیه موضوع را نشناسد، نمی‌تواند حکم صادر کند. این جمله، فقط یک اصل اصولی نیست؛ بلکه رکن اصلی فعالیت‌های ما در موضوع‌شناسی احکام فقهی است. ما برای استنباط احکام جدید، ناچاریم به سراغ متخصصان روز برویم.

در سال ۱۳۹۱ یا ۱۳۹۲، برای استهلال، منجمان بزرگ دانشگاهی را به قم دعوت کردیم. آقای دکتر ولایتی هم بودند. یک فیزیک‌دان گفت: «ما خوشحالیم که امروز توانستیم در حوزه علمیه حرف‌مان را بزنیم».

در بحث‌هایی مثل تغییر جنسیت، رمز ارزها، بازاریابی شبکه‌ای یا حتی حلال بودن کوسه‌ماهی، نمی‌شود بدون شناخت علمی، فتوای فقهی داد.

مثلاً در ماجرای کوسه‌ماهی، ما به دنبال فهم این بودیم که آیا این حیوان فلس دارد یا نه؟ دانشمندان گفتند فلس دارد، اما به نام خاصی: فلث پلاکئیدی. ما اصلاً اسمش را هم نشنیده بودیم. این یعنی دانش و فقه باید دست در دست هم حرکت کنند.

❁ پیوند حوزه و دانشگاه؛ از شعار تا واقعیت

خدا رحمت کند امام را حل را که بحث وحدت حوزه و دانشگاه را مطرح کردند. این وحدت، فقط به معنای نزدیکی فیزیکی نیست. بلکه یعنی دانشگاه و حوزه

❁ دانشگاه، مسیر مشترک با حوزه دارد

برخی تصور می‌کنند که حوزه و دانشگاه، دو مسیر جدا دارند. یکی درگیر عبادات و احکام، یکی درگیر پژوهش و آموزش. در حالی که به گمان من، این دو نهاد علمی اگر قرآن و سیره اهل بیت را فصل مشترک خود بدانند، هم‌افزا خواهند بود. ما در بسیاری از مسائل امروز جامعه، از محیط زیست گرفته تا فناوری‌های نوین، نیاز به اجتهاد علمی و فقهی داریم. و این کار، فقط با مشارکت مشترک نهادهای دانشگاهی و حوزوی ممکن می‌شود.

دست به دست هم بدهند تا مسائل جامعه را پاسخ دهند. خوشبختانه امروز این مسیر آغاز شده. یکی از نمونه‌های عینی آن، راه‌اندازی مرکز موضوع‌شناسی احکام فقهی به دستور مقام معظم رهبری است. در جلساتی که اخیراً داشتیم، متخصصان دانشگاهی در حوزه اقتصاد و ارزش پول، در کنار فقها نشستند و مباحثه علمی شکل گرفت. در چنین فضاهایی است که هم فهم دینی عمیق‌تر می‌شود، هم مسائل روز جامعه بهتر حل می‌شود.

بازدید حجت‌الاسلام
والمسلمین فلاح‌زاده
از بخش دانشگاهی
سی و دومین نمایشگاه
بین‌المللی قرآن کریم

❁ آثار دانشجویی خاک نخورند

در پایان عرض می‌کنم: فرهنگ قرآنی، باید در عمل جاری شود؛ نه فقط در سخن. و این، از دانشگاه‌ها شروع می‌شود؛ جایی که هم ذهن آماده است، هم دل جوان. اگر این بستر با حکمت، با تواضع و با علم دینی همراه شود، یقین بدانید در پرتو تربیت قرآنی، مجاهدت فرهنگی، و همت استادان دغدغه‌مند و جوانان مؤمن، با برنامه‌ریزی مستمر و عمیق، ما نسلی مؤمن، بصیر و عاقل خواهیم پروراند.

من معتقدم یکی از نقاط مغفول فعالیت‌های دانشگاهی، پایان‌نامه‌ها و تحقیقات قرآنی دانشجویان است که خاک می‌خورند. چقدر خوب است این آثار در نمایشگاه قرآن یا نشست‌های تخصصی رونمایی شوند. حتی در زمینه هنر هم همین‌طور است. مثلاً دانشگاه شاهد در حوزه نگارگری و خوشنویسی قرآنی آثار فوق‌العاده‌ای داشته که جای ارائه آن‌ها همین فضا است.

سوره مائده

گزارش نشست تخصصی «ایرانیان در اشاره‌های قرآنی»

با سخنرانی احسان ناظم‌پکایی،
پژوهشگر تاریخ و مدیر روابط عمومی پروژه سریال سلمان فارسی

نشست «ایرانیان در آینه قرآن» با حضور احسان ناظم‌بکایی، به همت دانشگاه علامه طباطبائی در بخش دانشگاهیان نمایشگاه بین‌المللی قرآن کریم برگزار شد. این نشست که به واسطه نگاه میان‌رشته‌ای و تلفیق تاریخ، قرآن و هویت ایرانی اهمیت ویژه‌ای داشت، بستری برای تأمل در نسبت تمدن ایران و آموزه‌های دینی فراهم کرد. ناظم‌بکایی با بهره‌گیری از پژوهش‌های شخصی، تحلیل‌های تاریخی و تجربه ماندگار خود در پروژه فاخر «سلمان فارسی»، تصویری تازه از رابطه ایرانیان با قرآن و فرهنگ اسلامی ارائه کرد.

سید میثم عامری
دبیر شورای هماهنگی کانون‌های دانشگاه علامه
و دبیر کانون ایران‌شناسی و گردشگری

در ادامه، ناظم‌بکایی به نقش سلمان فارسی پرداخت؛ شخصیتی که در نگاه او نه فقط حلقه ارتباط ایران و اسلام، که تجلی نوعی بازآفرینی هویتی برای ایرانیان مسلمان به شمار می‌آید. او سلمان را «واسطه آرامش در ساحل ولایت» دانست و گفت: «سلمان زمانی به حقیقت می‌رسد که نه فقط در کنار رسول، بلکه در سایه علی آرام می‌گیرد.»

«سلمان زمانی به حقیقت می‌رسد که نه فقط در کنار رسول، بلکه در سایه علی آرام می‌گیرد.»

سخنران نشست، با اشاره به زمینه‌های تاریخی جهان عرب و ساختارهای فرهنگی قبیله‌ای آن، از تفاوت الگوی نبردهای سنتی عربی و آنچه در عاشورا رخ داد آغاز کرد. او تأکید کرد که جنگ در سنت عرب، نبردی کوتاه، محدود به روشنی روز و وابسته به آیین‌هایی نانوخته بود. اما عاشورا این الگو را شکست. در تعبیری قابل توجه، ناظم‌بکایی این گسست از سنت را نه تنها فاجعه‌ای تاریخی، بلکه نقطه آغازی برای شکل‌گیری الگوی جدیدی از مقاومت و معنا در جغرافیای اسلامی معرفی کرد.

افکنند: «اعراب سنت خود را شکستند و در عاشورا برخلاف قاعده، جنگ را تا شب ادامه دادند.» نکته‌ای که این بخش از گفتار او را متمایز می‌کند، پیوند آن با سنت شناسی قبیله‌ای بود. ناظم‌بکایی با شناختی دقیق از جامعه عرب پیش از اسلام، توضیح داد که جنگ در عرف عربی تا غروب ادامه نمی‌یابد، تا بازنده بتواند در تاریکی بگریزد. اما عاشورا، سنت را شکست. این تحلیل، نه صرفاً خوانشی تاریخی، بلکه نشان‌دهنده نوعی آگاهی فرهنگی از جغرافیای اجتماعی و نمادین آن عصر بود.

سلمان؛ شخصیتی در آستانه دوفرهنگ

از برجسته‌ترین بخش‌های نشست، تمرکز ناظم‌بکایی بر شخصیت سلمان فارسی بود؛ مردی که به تعبیر او «آرامش را نه در ساحل رسول‌الله، بلکه در ساحل اسدالله یافت.» ناظم‌بکایی با تأکید بر نقش محوری سلمان در امتداد هویت ایرانی در متن تاریخ اسلام، وی را نه صرفاً یک یار پیامبر، بلکه کنشگری تأثیرگذار در انتقال تمدنی دانست.

او با استناد به متون تاریخی، از جمله منابع آشوری، بیزانسی و حتی نگاشته‌های آرامنه، روایت‌هایی از حضور ایرانیان در جهان اسلام نقل کرد و تلاش کرد تصویر آنان را از چارچوب روایت‌های صرفاً عرب‌محور خارج کند. یکی از محورهای مهم گفت‌وگوی او، بازخوانی جایگاه ایرانیان در حکومت علوی بود. به تعبیر او، «علی بن ابی طالب نخستین حاکم اسلامی بود که یک ایرانی را برای طوس به کارگمارد و در دوره حکومتش فتوحات متوقف شد؛ نه برای ضعف، بلکه برای توقف غارت.»

بازخوانی روایی تاریخ، نه بازنویسی آن

ناظم‌بکایی در بخشی از سخنان خود با تأکید بر رمز میان روایت و تاریخ، مخاطب را به تأملی عمیق دعوت کرد. او با این گزاره کلیدی که «از تعزیه نمی‌توان به تاریخ رسید، همان‌گونه که از شعر»، بر ضرورت فاصله‌گذاری میان بازنمایی‌های هنری و مستندات تاریخی پافشاری کرد. تحلیل او از بازنمایی واقعه عاشورا در سنت عرب، با جمله‌ای آغاز شد که در میان مخاطبان نشست طنین

با نگاهی ساختاری به چرایی شکست ساسانیان پرداخت و جنگ‌های پی‌درپی ۲۸ ساله با روم را یکی از مهم‌ترین دلایل فروپاشی اجتماعی، اقتصادی و انسانی ایران معرفی کرد. او بر این باور بود که ایران در آستانه فروپاشی بود و حضور اعراب، تلنگری بر بنایی بود که پیش‌تر ترک برداشته بود.

تصاویر اختصاصی و منتشر نشده از پشت صحنه تصویربرداری پروژه سلمان فارسی

او با یادآوری طاعون گسترده‌ای که شاه ایران، قباد را به کام مرگ کشاند، گفت: «وقتی شاه کشور را طاعون می‌کشد، معلوم است که بقیه ساختار در حال فروپاشی است.» این تحلیل، ایران پیش از اسلام را از موضع ضعف درونی ترسیم کرد، نه از منظر هجوم بیرونی، و نوعی تبارشناسی تمدنی برای افول امپراتوری ساسانی ارائه داد.

ایرانیان و اسلام: از تماشاگر تا کنشگر

ناظم بکایی به درستی به این نکته پرداخت که پس از ورود اسلام، ایرانیان نه تنها به عنوان شهروندان درجه دو باقی نماندند، بلکه از دل تمدن اسلامی برخاستند و نقشی

او در تحلیلی بدیع، مدعی شد که ایرانیان نه با شکست، بلکه با مشارکت، به جهان اسلام وارد شدند. به‌ویژه آنجا که گفت: «عامل سقوط بی‌خونریزی تیسفون، سلمان بود؛ او بود که از زبان یک ایرانی با ایرانیان حرف زد.» این گزاره، تقابل غالب فتح و شکست را به چالشی جدی کشید و تصویر غالب از «فتح ایران» را از منظر جدیدی بازخوانی کرد.

روایت سقوط یا جابه‌جایی تمدنی؟

یکی از خطوط تحلیلی اصلی این نشست، تبیین وضعیت ایران پیش از ورود اعراب بود. ناظم بکایی

تصاویر اختصاصی و منتشر نشده از پشت صحنه تصویربرداری پروژه سلمان فارسی

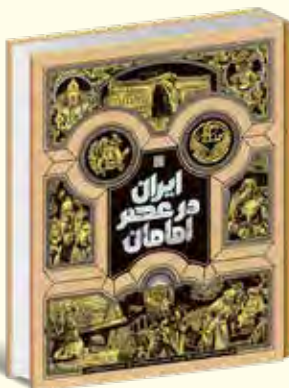

بیرون کشید. او نشان داد که ایران نه با شمشیر شکست خورد، و نه با آتش نابود شد؛ ایران با سلمان، با علی، با قرآن، در آمیخت و ادامه پیدا کرد. اگر هدف این نشست نزدیکی نسل دانشگاهی به مفاهیم تاریخی-قرآنی از زاویه‌ای تازه بود، بی‌تردید به این هدف نزدیک شد. ناظم بکایی با روایت‌هایی مستند، گاه تند و گاه آرام، پنجره‌ای گشود به شناختی از خود؛ ایرانی که قرن‌هاست در آینه‌ی امامان خود را دیده است.

تمدن‌ساز ایفا کردند. او در جملاتی تأمل‌برانگیز یادآور شد: «ائمه ما بعد از امام ششم، از مادری آفریقایی‌اند و این یعنی که امام جواد، پوستی تیره داشته است. اما هیچ‌وقت نتوانستیم او را آن‌گونه که بود، بازنمایی کنیم.» او با نگاهی انتقادی نسبت به تصویرپردازی‌های رایج از ائمه، نشان داد که چگونه روایت تاریخی از فیلترهای فرهنگی عبور کرده و از چهره‌های تاریخی، اسطوره‌هایی ساخته است که لزوماً منطبق با واقعیت تاریخی نیستند.

شناخت تاریخی پیش از ایمان احساسی

در بخش دیگر از سخنانش، با اشاره به استاد مهدوی دامغانی، گفت: «برای رسیدن به ایمان، باید از عقل عبور کنیم. اگر علی را شناختی، ایمان می‌آوری. نه بالعکس.» او این جمله را چنین کامل کرد: «من هیچ چیزی را ننوشتم، مگر آنکه اول دیدمش. تاریخ را باید دید، نه فقط شنید یا خواند.»

ایران، روایت‌شده در آینه قرآن و امامان

نشستی تخصصی که با عنوان «ایرانیان در اشاره‌های قرآنی» آغاز شد، با پیوند ایران، اسلام، تاریخ و روایت به پایان رسید.

این نشست، تنها مروری بر تاریخ نبود؛ بازآفرینی یک حافظه بود. حافظه‌ای که به جای دوگانه‌ی «ایران/اسلام»، از نسبت هم‌افزا و پیوسته‌ی این دو سخن گفت. احسان ناظم بکایی با شجاعت تحلیلی، خطوط قرمز متعارف را شکست و از دل روایت‌هایی ساده‌سازی شده، تاریخ را

نقشه راه قرآنی دانشگاه‌ها؛ از نهضت حفظ تا چالش اجرا

گزارش ساختاری

حجت‌الاسلام باسره

دبیر مجمع مشورتی شورای هماهنگی نهادهای قرآنی دانشگاه‌های کشور

بخش قابل توجهی از سیاست‌گذاری‌های قرآنی در حوزه آموزش عالی، ذیل شورای هماهنگی فعالیت‌های قرآن و عترت دانشگاه‌ها تعریف می‌شود. این شورا براساس مصوبه شورای عالی انقلاب فرهنگی، مسئولیت هماهنگی، نظارت، برنامه‌ریزی و ارزیابی فعالیت‌های قرآنی دانشگاهیان سراسر کشور را برعهده دارد. دبیرخانه این شورا در معاونت فرهنگی نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها مستقر است و مرکز قرآن و عترت آن، عهده‌دار اجرای عملیات‌های میدانی و سیاست‌های اجرایی است. از جمله وظایف کلیدی این مرکز، برگزاری جشنواره ملی قرآن و عترت، نهضت تفسیر، طرح ملی حفظ قرآن کریم، جشنواره نهج البلاغه و صحیفه سجاده‌یه و مدرسه مجازی «نور» است که دوره‌های متنوع آموزشی و تربیت مربی در آن ارائه می‌شود. یکی از اهداف راهبردی در اسناد بالادستی، تربیت ۱۰ میلیون حافظ قرآن در سطح کشور تا افق ۱۴۰۴ است. با توجه به جمعیت فعلی دانشجویان کشور (حدود ۳.۵ میلیون نفر)، سهم نظام آموزش عالی از این هدف، حدود ۴۰۰ هزار حافظ قرآن برآورد شده است. با این حال، آمارهای غیررسمی نشان می‌دهد که تاکنون تنها بخش کوچکی از این عدد محقق شده است، که بخشی از آن به دلیل کمبود زیرساخت‌ها، کم‌توجهی به ترویج پیوسته و چالش‌های فرهنگی-اجتماعی است.

۴۵۰ هزار نفر

سهم نظام آموزش عالی از حفاظ

۲۰۰ هزار نفر

میزان شرکت‌کنندگان جشنواره
ملی قرآن و عترت سال ۱۴۰۳

۱۰ میلیون نفر

تعداد حفاظ قرآن در افق ۱۴۰۴

از سوی دیگر، جشنواره‌های موضوعی همچون نهج البلاغه، صحیفه سجاده‌یه، و تدبر در قرآن نیز در قالب طرح‌هایی مستقل در حال اجرا هستند و گاه با استقبال هزاران دانشجو مواجه می‌شوند. برای مثال، در جشنواره ملی قرآن و عترت سال ۱۴۰۳، بیش از ۲۰۰ هزار نفر از دانشگاهیان در مراحل مختلف مشارکت داشتند. بسیاری از برگزیدگان این جشنواره‌ها به مسابقات بین‌المللی راه یافته‌اند و حتی در کسوت استاد، نقش تربیت نسل‌های بعدی را برعهده دارند. با وجود این تلاش‌ها، چالش بودجه، پراکندگی اجرا و ضعف هم‌افزایی میان نهادهای قرآنی از جمله دغدغه‌های جدی این حوزه است. به‌ویژه عدم تحقق تخصیص‌های مالی مصوب برای بخش حفظ و ترویج قرآن، موجب کندی در اجرای برخی برنامه‌ها شده است.

در همین راستا، رابزنی‌هایی با شورای توسعه فرهنگ قرآنی کشور و سازمان برنامه و بودجه برای هم‌افزایی و انتقال اعتبارات در حال انجام است. امید است با پیوند نظام‌مند میان شورای هماهنگی دانشگاه‌ها و نهادهای ملی، مسیر ترویج فرهنگ قرآن در دانشگاه‌ها به‌گونه‌ای پیش برود که هم ظرفیت‌های علمی دانشگاه فعال شود، هم مأموریت‌های دینی نظام محقق گردد.

«با نام حضرت زهرا آمده ایم تا بگوییم زن، محور بالندگی جامعه است»

روایت خانم اکبری، کارشناس فرهنگی دانشگاه الزهرا

امسال اولین بار بود که خودم به عنوان نماینده دانشگاه الزهرا در نمایشگاه بین المللی قرآن شرکت می کردم. سال گذشته یکی از همکارانم آمده بود، اما امسال با انگیزه ای جدی تر و نگاهی تازه تر حضور پیدا کردیم. ما به عنوان بزرگ ترین دانشگاه تک جنسیتی کشور، با شعار «زن فرهیخته، جامعه بالنده» در این نمایشگاه شرکت کردیم و تلاش کردیم حضورمان رنگ و بویی از رسالت قرآنی و هویت زن مسلمان داشته باشد.

غرفه مان را با محوریت موضوع زن و خانواده طراحی کردیم. بخشی از آثار علمی اساتید دانشگاه در حوزه قرآن و زن را آوردیم؛ آثاری در حوزه تربیت دینی، خانواده و مطالعات زنان. فعالیت های قرآنی دانشجویان و اساتید دانشگاه را هم در قالب میز پرسش و پاسخ معرفی کردیم. یکی از بخش های جذاب غرفه ما طراحی سه بعدی تصویری برگرفته از «الگوی سوم زن» بود. خواستیم بازدیدکنندگان، دانشگاه الزهرا را در آینده ی قرآن ببینند.

ما تلاش کردیم حضورمان معنا داشته باشد. به نظرم، نمایشگاه فرصت ارزشمندی برای ارائه ی فعالیت های تخصصی ما در حوزه زن و قرآن بود؛ فعالیت هایی که پژوهشکده زنان، اساتید حافظ، و دانشجویان متعهد ما در طول سال انجام می دهند. امیدوارم سال آینده، بتوانیم با برنامه ریزی دقیق تر، حضوری مؤثرتر و درخورتر داشته باشیم؛ حضوری که شایسته نام حضرت زهرا (سلام الله علیها) باشد.

روایت از «همرسان»

ازدواج به هنگام، آگاهانه، آسان و پایدار

روایت خانم خوشنویس، کارشناس غرفه همسران نهاد رهبری در دانشگاه های کشور

از سال ۱۳۷۶ وارد فضای دانشگاهی شدم. آن روزها، ازدواج دانشجویی فقط به مراسمی ساده و هدیه ای نمادین محدود می شد. اما بعدها طرح «همسفر تا بهشت» شکل گرفت؛ ماه عسلی برای زوج های دانشجویی در مشهد که به یک اردوی تربیتی-معنوی تبدیل شد.

در میان همه پیشرفت ها، جای یک حلقه ی مهم خالی بود؛ واسطه گری عالمانه برای ازدواج. با تأکید رهبر انقلاب بر این موضوع، و خلأ ایجاد شده در دوران کرونا، ایده ی «همرسان» شکل

گرفت: تلفیق سنت واسطه گری با ابزارهای نوین برای تسهیل ازدواج دانشجویان.

با شعار «ازدواج به هنگام، آگاهانه، آسان و پایدار»، سامانه همسران راه افتاد. در یک سال، ۲۵ هزار نفر ثبت نام کردند و ۱۵۴ ازدواج ثبت شد؛ یعنی تقریباً هر دو روز یک پیوند! اما ما فقط معرفی افراد نبودیم. راستی آزمایی، مشاوره های پیش از ازدواج، و پیگیری تخصصی تا پنج سال پس از ازدواج، بخشی از خدمات ماست. این فرایند، کاملاً رایگان است و در ۶۰ دانشگاه، با مشاوران آموزش دیده در ۲۵ مرکز، اجرا می شود. در نمایشگاه قرآن، غرفه ی ما پل ارتباطی شد با آخرین، دانشگاه ها، مراکز جهیزیه و گروه های علمی. دانشجویان دغدغه مند پیشنهادهایی برای بهبود سامانه دادند و ما فوراً آن ها را بررسی کردیم. امیدوارم سال آینده، زوج های امسال را در همین نمایشگاه، با همسران شان ببینیم. حتی دوست دارم فضایی برای عقد حضوری زوج ها فراهم شود. چرا که نه؟ این نهال را با ایمان کاشتیم؛ حالا وقت بار دادن آن است.

از دل دغدغه‌ها تا نمایشگاه قرآن

روایت خانم فاطمه جهان‌دیده، رئیس اداره قرآن و عترت دانشگاه آزاد اسلامی

امسال در سی و دومین نمایشگاه بین‌المللی قرآن کریم، در کنار دوستان دانشگاه علامه طباطبائی که میزبان بخش دانشگاهی بودند، غرفه دانشگاه آزاد را برپا کردیم. هرچند سال گذشته میزبانی با ما بود و فضای به مراتب بازتری برای ارائه فعالیت‌ها داشتیم، اما امسال هم تلاش کردیم تا سهمی مؤثر در این رویداد قرآنی ایفا کنیم؛ از ورکشاپ‌های هنری گرفته تا عرضه کتاب‌های پژوهشکده قرآن و برگزاری نشست‌های «خانواده قرآنی» و «اقرار».

باور من این است که پیوند میان رشته‌های متنوع دانشگاهی با معارف قرآنی باید عمیق‌تر و ملموس‌تر شود. دانشگاه آزاد گام‌هایی در این مسیر برداشته و در حوزه‌هایی مثل روان‌شناسی، مهندسی و پزشکی، کتاب‌ها و پژوهش‌های قابل توجهی با رویکرد قرآنی تولید شده‌اند. اما درد دلی هم دارم. وقتی می‌بینم برای جذب دانشجوی به برنامه‌های قرآنی باید از وعده نمره یا جایزه استفاده کنیم، قلبم به درد می‌آید. این یعنی ما در کار فرهنگی کوتاهی کرده‌ایم. متأسفانه نمایشگاه هم بیشتر از آنکه فضای مشارکت دانشجویی باشد، به ویتترین دستگاه‌ها تبدیل شده است. جای تعامل و حضور داوطلبانه دانشجویان در چنین فضاهایی خالی است.

نمایشگاه قرآن باید فراتر از گزارش‌دهی و رقابت برای دیده شدن باشد. باید خانواده‌ای واحد شویم با صدایی هماهنگ، تا حقیقت قرآن و عترت در دانشگاه‌ها جاری شود، نه صرفاً در یک غرفه یا یک گزارش. به امید آن روز.

دانشگاه‌فرهنگیان؛

پرورش معلمان قرآنی برای تربیت نسل منتظر

روایت آقای قاسم‌پوری، نماینده دانشگاه فرهنگیان در نمایشگاه قرآن

حضور دانشگاه فرهنگیان در نمایشگاه بین‌المللی قرآن کریم، در امتداد مأموریت اصلی این دانشگاه یعنی «تربیت معلم قرآنی» رقم خورد. ما بر آن بودیم که از ظرفیت فرهنگی، هنری و تربیتی دانشجومعلمان بهره ببریم تا نمایشی از تلفیق هنر، اندیشه و تعهد دینی ارائه دهیم.

غرفه دانشگاه فرهنگیان با همکاری پردیس‌های مختلف و معاونت فرهنگی-تربیتی دانشگاه برپا شد. این غرفه، نه تنها فضای معرفی فعالیت‌ها و دستاوردهای قرآنی دانشگاه بود، بلکه به میعادگاهی برای اجرای برنامه‌هایی خلاقانه و تأثیرگذار تبدیل شد. اجرای برنامه‌های تلاوت و هم‌خوانی دعا، کارگاه‌های خوشنویسی، نشست‌های تخصصی تفسیر و تدبیر، فعالیت‌های ورزشی و هنری دانشجومعلمان، و نمایشگاه آثار گرافیکی، طراحی لباس، نقاشی و خوشنویسی، بخشی از این تلاش گسترده بود.

یکی از نقاط متمایز غرفه، توجه به گروه‌های سنی مختلف بود. علاوه بر برنامه‌های دانشگاهی، بخش ویژه‌ای برای کودکان طراحی شد که شامل مسابقات قرآنی، نقاشی چهره، و روایت‌های رنگی از آیات قرآن کریم می‌شد. این بخش با استقبال خانواده‌ها همراه شد و نقش مؤثری در پیوند نسل نو با مفاهیم دینی ایفا کرد.

با همکاری نزدیک دانشجومعلمان، اساتید، و عوامل اجرایی، غرفه دانشگاه فرهنگیان توانست در بخش دانشگاهی نمایشگاه جایگاهی ویژه پیدا کند. کسب عنوان غرفه برتر بخش دانشگاهی، حاصل این مشارکت معنادار بود. ما بر این باوریم که انس با قرآن، اگر در دل معلم جاری شود، مسیر هزاران دانش‌آموز را روشن خواهد کرد.

زیست بسته تا بازی محیطی؛ نقدی بر بازنمایی فعالیت‌های قرآنی در دانشگاه‌ها

مصاحبه تحلیلی

مهندس مجتبی صفری

معاون اداره کل امور فرهنگی و اجتماعی وزارت عتف

کارمندان اداره می‌شوند و نقش اصلی را کانون‌ها یا انجمن‌ها ندارند. در حالی که در سال‌های گذشته، صفر تا صد کار با دانشجو بود و فضا از درون می‌جوشید.

نگاه فرهنگی‌تان به کانون‌های قرآن و عترت چیست؟ آیا به اندازه سایر کانون‌ها مؤثر و فعال هستند؟

متأسفانه کانون‌های قرآن از نظر هویتی، یکی از کم‌رنگ‌ترین کانون‌ها در سطح کشور هستند. چرا؟ چون موضوع قرآن دغدغه عمومی‌ست؛ از بسیج گرفته تا نهاد اداری دانشگاه، همه می‌خواهند در فعالیت قرآنی مشارکت کنند. این مشارکت خوب است، اما وقتی به تصدی‌گری بدل می‌شود، کانون قرآن به عنوان یک موجودیت مستقل از بین می‌رود.

در واقع، دیگر کسی نمی‌پرسد این فعالیت از کجا آمده یا چه فرآیندی پشت آن بوده؛ مهم این است که برگزار شده. در نتیجه، برندسازی فرهنگی کانون قرآن از بین می‌رود. حتی گاهی در جلسات رسمی، اگر از کانون هلال احمر یا گردشگری دعوت کنیم، استقبال بیشتری می‌شود تا از کانون قرآن.

به نظر شما راه برون‌رفت چیست؟ با دانشجوی امروز که دغدغه‌ها و ذائقه‌اش متفاوت است، چگونه باید پیش رفت؟

ما باید قرآن را به زبان دانشجوی امروز ترجمه کنیم. یعنی زبان بازی، مشارکت، چالش، روایت. در همین راستا، در المپیک بازی‌های فکری دانشجویی که به تازگی برگزار کردیم، تعدادی بازی طراحی شد که مفاهیم قرآنی را از طریق سناریوهای جذاب منتقل می‌کردند.

آقای صفری، چرا هنوز بسیاری از فعالیت‌های قرآنی در دانشگاه‌ها از پویایی لازم برخوردار نیستند و بیشتر به یک سنت تکرارشونده شباهت دارند؟

پاسخ ساده است؛ ما در دانشگاه‌ها با نوعی زیست بسته قرآنی مواجه‌ایم. جمع‌های قرآنی عمدتاً میان خودشان شکل می‌گیرند، با یکدیگر خوشگرفته‌اند و اغلب هم رضایت درونی از آنچه انجام می‌دهند دارند. این باعث می‌شود که ورود ایده‌های نو، سبک‌های تازه و مشارکت بیرونی دشوار شود.

در این محیط بسته، کسی احساس نمی‌کند باید چیز جدیدی ارائه دهد؛ همان افراد، همان برنامه‌ها، همان غرفه‌ها. اگر هم کسی از بیرون این حلقه بخواهد ایده‌ای نو وارد کند، حس می‌کند جایی برای شنیده شدن ندارد. این نه تنها به روزمرگی منجر شده، بلکه باعث شده برخی فعالان فرهنگی که در حوزه‌های دیگر نوآوری دارند، به سراغ قرآن نیایند؛ چون فکر می‌کنند ورود به این فضا نیاز به پیش‌زمینه یا تعلق خاصی دارد.

برخی معتقدند حضور دانشجویان در فعالیت‌های قرآنی کاهش پیدا کرده، این مسئله را چطور ارزیابی می‌کنید؟

بله، متأسفانه درست است. یکی از چالش‌های جدی امروز، کاهش میزان تصدی دانشجویی در برنامه‌های قرآنی است. آمار و تجربه می‌گویند که ستادهای فرهنگی دانشگاه‌ها بیشتر خودشان اجراکننده شده‌اند و دانشجو به حاشیه رفته است.

این الگو از دانشگاه‌ها به نمایشگاه‌هایی مثل قرآن هم سرایت کرده. بسیاری از غرفه‌های دانشگاهی با محوریت

همه برکاتش، یک آفت هم به همراه داشت: اینکه دیگر شبکه‌ها وظیفه‌ای برای پرداختن به موضوعات قرآنی احساس نمی‌کردند. به مرور، قرآن به یک موضوع «فقط مخصوص شبکه قرآن» تبدیل شد.

اما «محفل» این روند را شکست. ساختار برنامه، طراحی آن و حتی انتخاب مجریان و مهمانان، نشان می‌دهد که نگاه خلاقانه و برنامه‌ریزی شده‌ای پشت آن بوده است.

🔗 آیا برای حمایت از نخبگان قرآنی هم چالش مشابهی وجود دارد؟

بله، یکی از نقدهای جدی من به سیاست‌های حمایتی نهادهایی مانند بنیاد ملی نخبگان همین است. مثلاً اگر شما یک شاعر باشید، می‌توانید با رزومه‌ای قوی ذیل آیین‌نامه اجتماعی بنیاد قرار بگیرید. اما اگر حافظ کل قرآن باشید، هنوز نهادها این مهارت را به عنوان «نبوغ فردی» به رسمیت نمی‌شناسند. این نگاه ریشه در همان ذهنیت قدیمی دارد که قرآن را از جنس «تکلیف» می‌بیند نه «ظرفیت». نتیجه این می‌شود که نخبگان قرآنی به جای دیده شدن، نادیده گرفته می‌شوند.

🔗 به طور کلی، آینده فعالیت‌های قرآنی در دانشگاه‌ها را چگونه می‌بینید؟

اگر نتوانیم فضای قرآنی دانشگاه را با ابزارهای نو، روایت محور، بازی محور، تدبری و مشارکتی طراحی کنیم، نسل جدید از آن عبور خواهد کرد. ما به برنامه‌هایی نیاز داریم که نه صرفاً وظیفه محور و تکوینی، بلکه ترویجی، تعاملی و جذاب برای دانشجوی باشد.

موضوع قرآن ذاتاً فطری و دل‌نشین است، اما اگر بسته بندی نداشته باشد، در نگاه دانشجوی امروز تبدیل می‌شود به کاری رسمی، خشک و فرمالیته.

راه حل این است که از مرز تلاوت و قرائت عبور کنیم و به طراحی تجربه‌های قرآنی برسیم؛ تجربه‌هایی که دانشجوی در آن فعال است، نه فقط شنونده.

یکی از این بازی‌ها، ترکیبی از مفاهیم «مقاومت» و «مسئولیت‌پذیری اجتماعی» در قالب یک رقابت تیمی بود. در کمتر از یک روز، بیش از ۸۰۰ دانشجو در یک پردیس دانشگاهی پای این بازی نشستند و درگیر معنا شدند، بدون اینکه برچسب «محفل قرآنی» به آن خورده باشد.

ما امروز نیاز داریم که بخش مهمی از رویدادهایی مثل نمایشگاه قرآن، به بازی‌های محیطی، بازی‌های رومیزی با مضامین قرآنی، و چالش‌های مشارکتی بین‌کانونی اختصاص یابد. این زبان دانشجویست.

🔗 در فضای رسانه‌ای کشور، به نظر شما کدام تجربه توانسته در سال‌های اخیر، موضوعات قرآنی را از حالت تخصصی خارج کرده و وارد ساحت عمومی‌تر کند؟

مهم‌ترین ویژگی برنامه تلویزیونی «محفل» همین است؛ اینکه برای اولین بار در سال‌های اخیر، تلاش ویژه‌ای صورت گرفته تا موضوعات قرآنی نه فقط برای مخاطب تخصصی شبکه قرآن، بلکه برای مخاطب عام-از جنس مخاطب شبکه سه- مطرح شود. راه‌اندازی شبکه قرآن با

راه‌های بازتاب قرآن در ادبیات کودک و نوجوان

با حضور سید علی کاشفی خوانساری،
علی باباجانی و کلر ژوبرت

روایت نشست

مهدیه حمدی زاده

دبیر انجمن علمی آموزش و پرورش دانشگاه علامه طباطبائی

آیات قرآن شرح داد که در آن‌ها، آیه مرتبط در انتهای هر داستان درج شده تا کودک یا والدین در صورت تمایل، بتوانند مرجع قرآنی اثر را بیابند.

در ادامه، سید علی کاشفی خوانساری با نگاهی تحلیلی و نظام‌مند به این موضوع پرداخت. او نخست به دو دسته کلی در ادبیات کودک اشاره کرد: «آثار تخیلی» و «آثار غیرتخیلی یا اطلاعاتی». به باور او، «کتاب‌های غیرتخیلی، جایگاه طبیعی ارائه مستقیم مفاهیم قرآنی هستند، در حالی که در آثار تخیلی، روح قرآن باید در جان نویسنده نشسته باشد تا در لحن و زبان او، آن مفاهیم به صورت ناخودآگاه منعکس شود».

ادبیات کودک و نوجوان، یکی از بسترهای اصیل و اثرگذار برای انتقال مفاهیم دینی و قرآنی است. این حوزه، نه تنها با مخاطبی حساس و شکل‌پذیر سروکار دارد، بلکه نقشی حیاتی در شکل‌گیری ذهنیت ایمانی نسل آینده ایفا می‌کند. با این نگاه، نشست تخصصی «بازتاب قرآن در ادبیات کودک و نوجوان» در بخش دانشگاهی سی و دومین نمایشگاه بین‌المللی قرآن کریم برگزار شد. این نشست با هدف بررسی شیوه‌های مؤثر در روایت مفاهیم قرآنی برای کودکان و نوجوانان، و ایجاد تعادلی میان انتقال معنا و زیبایی‌شناسی ادبی برگزار شد.

روایت نشست

نشست با طرح یک پرسش بنیادین آغاز شد: آیا مفاهیم قرآنی باید به صورت مستقیم به کودکان منتقل شود یا از طریق نمادها و شیوه‌های غیرمستقیم؟ این سؤال، بستری شد برای آغاز گفت‌وگویی پرمایه میان سه چهره فعال در عرصه ادبیات کودک: سید علی کاشفی خوانساری، علی باباجانی و کلر ژوبرت.

کلر ژوبرت، نویسنده و تصویرگر فرانسوی تبار مقیم ایران، در پاسخ تأکید کرد که «هر دو شیوه ضروری‌اند». او گفت: «داستان کودک باید مبتنی بر آموزه‌های قرآن باشد. نویسندگان مؤمن و متعهد باید این آموزه‌ها را در ساختار داستانی خود بگنجانند، اما گاهی لازم است این مفاهیم با وضوح بیشتری به کودک ارائه شود تا نسبت میان داستان و قرآن برای او روشن باشد». ژوبرت همچنین تجربه خود را از نوشتن مجموعه‌ای از داستان‌های تخیلی بر مبنای

نشست تخصصی
راه‌های بازتاب قرآن
در ادبیات کودک و نوجوان

با حضور:

علی باباجانی
شاعر و نویسنده
کتاب: کودک

کلر ژوبرت
نویسنده و تصویرگر
کتاب: کودک

سید علی کاشفی خوانساری
پژوهشگر ادبیات کودک

زمان: شنبه ۱۸ اسفندماه
ساعت ۱۰:۳۰ الی ۱۲:۳۰

کاشفی گفت: «اگر نویسنده، باورهای قرآنی را در جان خود پرورده باشد، اثرش بوی ایمان خواهد داد. منتقدان پس از انتشار، خواهند گفت که این بخش یادآور فلان مفهوم یا آیه است؛ نه از روی قصد، که از روی تربیت باطنی نویسنده».

**روح قرآن باید در جان
نویسنده نشست باشد
تا در لحن و زبان او،
آن مفاهیم به صورت
ناخودآگاه منعکس شود**

علی باباجانی، شاعر و داستان‌نویس کودک، با رویکردی میانه به بحث ورود کرد. او تصریح کرد: «مخاطب‌شناسی در این جا بسیار اهمیت دارد. برخی کودکان آموزش مستقیم را می‌پسندند و برخی دیگر به داستان‌های خیال‌انگیز واکنش بهتری نشان می‌دهند. ما باید هم به آموزش معتقد باشیم و هم به عنصر هنر». به اعتقاد او، اثر خوب، اثری است که «مفهوم را درون یک ماجرا با گره‌افکنی کودکانه قرار دهد، و راه حل آن ماجرا به آموزه‌ای از قرآن ختم شود».

نقاط تأمل

یکی از نقاط درخشان این نشست، تأکید بر نقش ادبیات در ایجاد حس دینی بود. کاشفی در بخشی از سخنان خود گفت: «ادبیات، رسانه انتقال گزاره‌های آموزشی نیست؛ رسانه‌ی خلق احساس است». او تصریح کرد: «نویسنده نمی‌تواند با شعر یا قصه، به کودک بگوید قرآن ۱۱۴ سوره دارد، اما می‌تواند کاری کند که کودک در جان خود احساس کند پیامبر را دوست دارد و از این دوست داشتن، به جست‌وجوی حقیقت برود».

باباجانی نیز از تجربه‌های شخصی خود سخن گفت. او در مجموعه «یک نفر تو را دوست دارد»، احادیثی را انتخاب کرده و برای هر حدیث، داستانی نوشته که بتواند پیام آن را به زبان کودکان بازگو کند. هدف، آن بود که کودک دریابد این آموزه‌ها متعلق به ۱۴۰۰ سال پیش نیستند؛ هنوز کاربرد دارند، هنوز زنده‌اند.

ژوبرت در ادامه نشست با بیان مثالی از تجربه فرانسه گفت: «در ادبیات دینی مسیحی، بیش‌تر آثار بازنویسی زندگی حضرت عیسی علیه السلام هستند، اما در ایران هنوز

کتاب دینی کودک باید یک پکیج کامل باشد؛ داستان خوب، تصویر قوی، چاپ حرفه‌ای و بسته‌بندی زیبا

فضا برای خلق داستان‌های قرآنی تخیلی بازتر است و ظرفیت‌های بکری وجود دارد». او تأکید کرد که ادبیات کودک در ایران می‌تواند پیشرو باشد، اگر بتواند زیبایی، محتوا و تصویرگری را به درستی در کنار هم قرار دهد.

خلأها و پیشنهادها

در بخش پایانی نشست، سخن از خلأهای موجود در ادبیات دینی کودک رفت. باباجانی تصریح کرد: «ادبیات قرآنی ما هنوز به ظرفیت‌های قصه‌های قرآن مانند قصه میوه‌ها، حیوانات، مکان‌ها و پدیده‌ها توجه کافی ندارد. مثلاً گفت‌وگوی مورچه با حضرت سلیمان یا قصه کهکشان‌ها در قرآن، می‌توانند دستمایه داستان‌های جذاب علمی-تخیلی باشند».

کاشفی نیز در جمع‌بندی خود گفت: «قرآن، آمده تا انسان را به سعادت برساند. دانستن اینکه کدام سوره بسم‌الله ندارد، یا امام حسین کی به دنیا آمد، در درجه دوم است. اصل، آن است که کودک بداند خوبی چیست، و بتواند آن را درک و انتخاب کند. اگر این هدف محقق شود، باقی دانسته‌ها خودبه‌خود به او منتقل خواهد شد».

پایان نشست

نشست با جمع‌بندی روشن و صریحی از کاشفی پایان یافت: «ادبیات دینی، ذکر است؛ یادآور چیزهایی که در فطرت ما نهادینه شده‌اند. کار نویسنده، بیدار کردن آن حس است. اطلاعات را دیگران هم می‌توانند منتقل کنند، اما بیداری احساس، کار ادبیات است».

او همچنین نقدی به برخی آثار مذهبی وارد کرد که یا تصویرگری ضعیف دارند، یا چاپ و طراحی نامناسب. به گفته او، «کتاب دینی کودک باید یک پکیج کامل باشد؛ داستان خوب، تصویر قوی، چاپ حرفه‌ای و بسته‌بندی زیبا».

طراحی هویت بصری مستقل؛ از جانمایی تا نصب المان‌های گرافیکی بخش دانشگاهی

یادداشت

سید میثم عامری

دبیر شورای هماهنگی کانون‌های دانشگاه علامه طباطبائی
و مسئول رسانه و گرافیک بخش دانشگاهی

در راستای ارتقای کیفیت نمایشگری و تحقق وحدت بصری در بخش دانشگاهی سی و دومین نمایشگاه بین‌المللی قرآن کریم، تیم اجرایی دانشگاه علامه طباطبائی با ابتکار عمل و همکاری تیم‌های تخصصی طراحی، رسانه و فنی، اقدام به طراحی و پیاده‌سازی یک هویت بصری یکپارچه برای تمامی اجزای این بخش نمود. فرایند این اقدام از مرحله ایده‌پردازی آغاز شد و تا طراحی نهایی، تولید و نصب المان‌ها در فضاهای گوناگون ادامه یافت. نخستین گام، ترسیم نقشه جانمایی غرفه‌ها در بخش دانشگاهی بود. محل استقرار هر غرفه با توجه به بخش‌های عمومی و اختصاصی، حوزه فعالیت دانشگاه‌ها، دسترسی مخاطبان و نیازهای فنی تعیین شد؛ به گونه‌ای که جریان حرکت بازدیدکنندگان و نظم فضایی کلی به درستی مدیریت شود. در ادامه، روند تحویل غرفه‌ها به نمایندگان دانشگاه‌ها و نهادهای همکار با هماهنگی دبیرخانه نمایشگاه صورت گرفت و نیازهای اجرایی، گرافیکی و محتوایی هر غرفه ثبت و لحاظ شد.

طراحی هویت بصری بر پایه شعار محوری «قرآن، راه زندگی» انجام شد. نشانه‌هایی چون مکان نما (جهت یاب)، خطوط موج‌دار متحدالمرکز (به مثابه نشانه‌ای از مسیر، معنا و گسترش)، و ترکیب رنگی آرام و برگرفته از مفاهیم قرآنی (آبی، سفید، قرمز) در قالبی نوآورانه مورد استفاده قرار گرفت. تایپوگرافی تلفیقی سنتی و معاصر نیز در کانون طرح قرار گرفت و نقش رهبری و هدایت معنایی شعار را ایفا کرد.

پس از نهایی شدن طراحی‌ها، مجموعه‌ای از المان‌های گرافیکی شامل بنرها، استندها، سردرها، پوستر نشست‌ها، طرح‌های اختصاصی بخش کودک و خانواده و نشانه‌های اطلاع‌رسانی دیجیتال تولید شد. این عناصر در کلیه فضاهای فیزیکی و رسانه‌ای مورد بهره‌برداری قرار گرفتند. نصب المان‌ها با مشارکت تیم اجرایی و حضور مداوم اعضای تیم طراحی انجام شد و اصولی چون تناسب اندازه، وضوح، انسجام و زیبایی‌شناسی به صورت دقیق رعایت گردید. در مجموع، این هویت بصری و رسانه‌ای یکپارچه، نه تنها انسجام و جذابیت فیزیکی بخش دانشگاهی را تقویت کرد، بلکه تجربه حضور دانشگاهیان را به لحاظ ارتباط، نمایش و ثبت، به سطحی کم‌سابقه ارتقا داد.

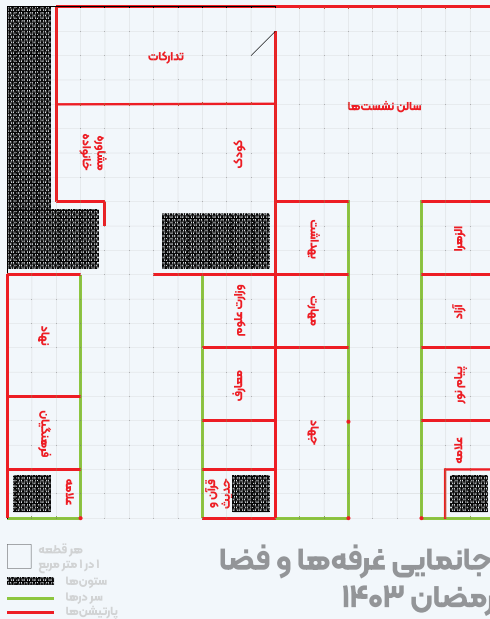
در کنار طراحی فیزیکی فضا، تیم رسانه دانشگاه نیز با استفاده از ظرفیت اعضای کانون‌ها، دانشجویان علاقه‌مند و مربیان تخصصی، مستندسازی گسترده‌ای از فعالیت‌های بخش دانشگاهی را به انجام رساند. در قالب این پروژه رسانه‌ای، ۱۰ روایت سه دقیقه‌ای از شب‌های نمایشگاه به صورت گزارش ویدئویی تهیه شد که مروری کوتاه، پرانرژی و هدفمند بر هر شب از فعالیت‌ها را ارائه می‌داد. علاوه بر آن، بیش از ۲۰۰۰ فریم عکس از فضاهای مختلف، چهره‌ها، حواشی و رویدادهای اصلی ثبت شد و بیش از ۳۰ ساعت فیلم خام از نشست‌ها، مراسم‌ها، گردها و فعالیت‌های تعاملی به عنوان آرشیو تصویری ماندگار تولید گردید.

با اسکن QR می‌توانید
نمونه‌ای از روایت‌های
تولید شده را ملاحظه
کنید

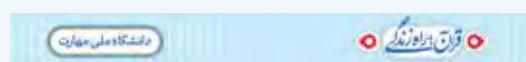
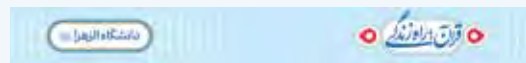

قرآن: راه‌زندگ

نقشه‌چانه‌مایی و برخی از امان‌های بصری طراحی شده بر مبنای هویت یکپارچه با شعار قرآن: راه زندگی در بخش دانشگاهی نمابشگاه قرآن کریم

جانمایی غرفه‌ها و فضا
رمضان ۱۴۰۳

تجربه‌ای به یادماندنی از حضور کانون قرآن و عترت

از مشارکت دانشجویی تا ماندگاری فرهنگی
نمایشگاه بین‌المللی قرآن کریم

یادداشت

علی ساعتچی

نایب دبیر کانون قرآن و عترت دانشگاه علامه طباطبائی

نمایشگاه بین‌المللی قرآن کریم از دوران کودکی برای من همواره جذابیتی خاص داشت. هر سال با آغاز ماه مبارک رمضان، خود را به مصلاي تهران می‌رساندم تا تازه‌ترین محصولات و فعالیت‌های قرآنی را ببینم و از آنها بهره‌مند شوم. آن روزها هرگز تصور نمی‌کردم روزی در جایگاه غرفه‌دار، آن هم زیر پرچم کانون قرآن و عترت دانشگاه علامه طباطبائی، در این نمایشگاه بین‌المللی حضور یابم؛ اما امروز خداوند کریم را بخاطر این موهبت ارزشمند شاکرم.

در طرح «تفال به قرآن»، مجموعه‌ای از آیات امیدبخش درون گوی شفافی قرار داشت. بازدیدکنندگان با انتخاب یکی از این آیات، پس از خوانش و شنیدن ترجمه، توضیحاتی ساده و اثرگذار درباره پیام معنوی آیه دریافت می‌کردند.

از نخستین روزهای فعالیت‌م در کانون قرآن و عترت، یکی از آرزوهایم حضور مؤثر و ماندگار در نمایشگاه قرآن بود. پس از دو سال تلاش جدی و بازسازی و بهسازی ساختار تشکیلاتی کانون، سرانجام در سومین سال همراهی با جمعی از دانشجویان دغدغه‌مند، موفق به تحقق این هدف شدیم. حاصل ساعت‌ها همفکری و برنامه‌ریزی، طراحی و اجرای هفت طرح متنوع بود؛ طرح‌هایی که با هدف مشارکت حداکثری بازدیدکنندگان و ایجاد تجربه‌ای مرحله به مرحله از مفاهیم قرآنی و معارفی شکل گرفت.

نخستین طرح «یک قرآن، هزاران صدا» بود؛ برنامه‌ای قدیمی اما نوآورانه که در دوره‌های پیشین نیز اجرا شده بود. بازدیدکنندگان در بدو ورود آیاتی از قرآن کریم را تلاوت می‌کردند و صدای آنها ضبط می‌شد. خروجی این طرح، تولید قرآنی صوتی با صدای هزاران نفر بود که در این دوره حدود یک سوم قرآن به این شیوه خوانده شد.

طرح «رزق قرآنی» نیز از برنامه‌های خلاقانه بود. اعمال خیرخواهانه و معنوی همچون قرائت قرآن، یاری نیازمندان و دعا برای دیگران و... بر روی تابلو درج شده بود و هر بازدیدکننده به صورت تصادفی رزق معنوی روز خود را برمی‌گزید. همراه با آن، یادبودی شیرین به مخاطب تقدیم می‌شد. بسیاری همان لحظه تصمیم به اجرای عمل انتخاب شده می‌گرفتند.

یکی از متفاوت‌ترین بخش‌ها، «من هم یار تو هستم» بود؛ تصویری نمادین از لحظه ظهور حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف در کنار خانه کعبه، با طراحی نورپردازی ویژه بر دیوار نقش بسته بود. بازدیدکنندگان از طریق آینه‌ای گرد، خود را در جایگاه یاران حضرت می‌دیدند؛ تجربه‌ای عاطفی و روحانی که با نغمه‌های مهدوی و گفت‌وگوی راویان تکمیل می‌شد. در پایان، مخاطبان دل‌نوشته‌های خود خطاب به امام عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف را بر روی تصویر الصاق می‌کردند.

در «پویش روایت آنها» با الهام از سوره مبارکه مریم، مخاطبان به سختی‌های زندگی خود اندیشیده و روایت شخصی خود از رحمت و گشایش الهی را بر پوستر مخصوص ثبت می‌کردند. در کنار همه این‌ها، حضور پرچم گنبد مطهر حضرت سیدالشهداء (علیه السلام) حال و هوای خاصی به غرفه بخشیده بود و جمع زیادی از بازدیدکنندگان را جذب می‌کرد.

این تجربه که البته در نمایشگاه سی و یکم شکل کوچک تری از آن را در غرفه داری چشیده بودم، برای من فراتر از یک حضور ساده در نمایشگاه بود؛ فرصتی بود برای تنفس در فضایی سرشار از نور قرآن، هم نشینی با جوانان دغدغه‌مند و مشاهده شکوفایی ظرفیت‌های دانشجویی. امروز با افتخار می‌گویم هرچه کردیم، به برکت قرآن و یاری دوستان همدل بود.

«مسابقه ضرب‌المثل‌های قرآنی» از دیگر برنامه‌ها بود. شرکت‌کنندگان با اسکن بارکد QR به صفحه‌ای تعاملی هدایت می‌شدند و به پنج پرسش متنوع درباره ارتباط میان ضرب‌المثل‌های فارسی و آیات قرآن پاسخ می‌دادند. همچنین در «معماهای قرآنی»، مخاطبان با برداشتن برگه‌هایی در سه سطح آسان تا دشوار، به چالشی فکری دعوت می‌شدند. استقبال آن چنان گسترده بود که بسیاری چندین بار به این بخش بازمی‌گشتند.

واقعاً ایده جالبی بود خیلی جالب، مدت‌ها بود ذهن من خاک خورده بود و این بازی باعث شد کمی راه بیوفته...

دم دانشگاه‌تون گرم چه ایده جالبی.

بدر بخورترین برنامه‌ای بود که اینجا دیدیم

انقدر جذابه که هدیه نمیخوام فقط می‌خوام متن‌هارو بخونم...

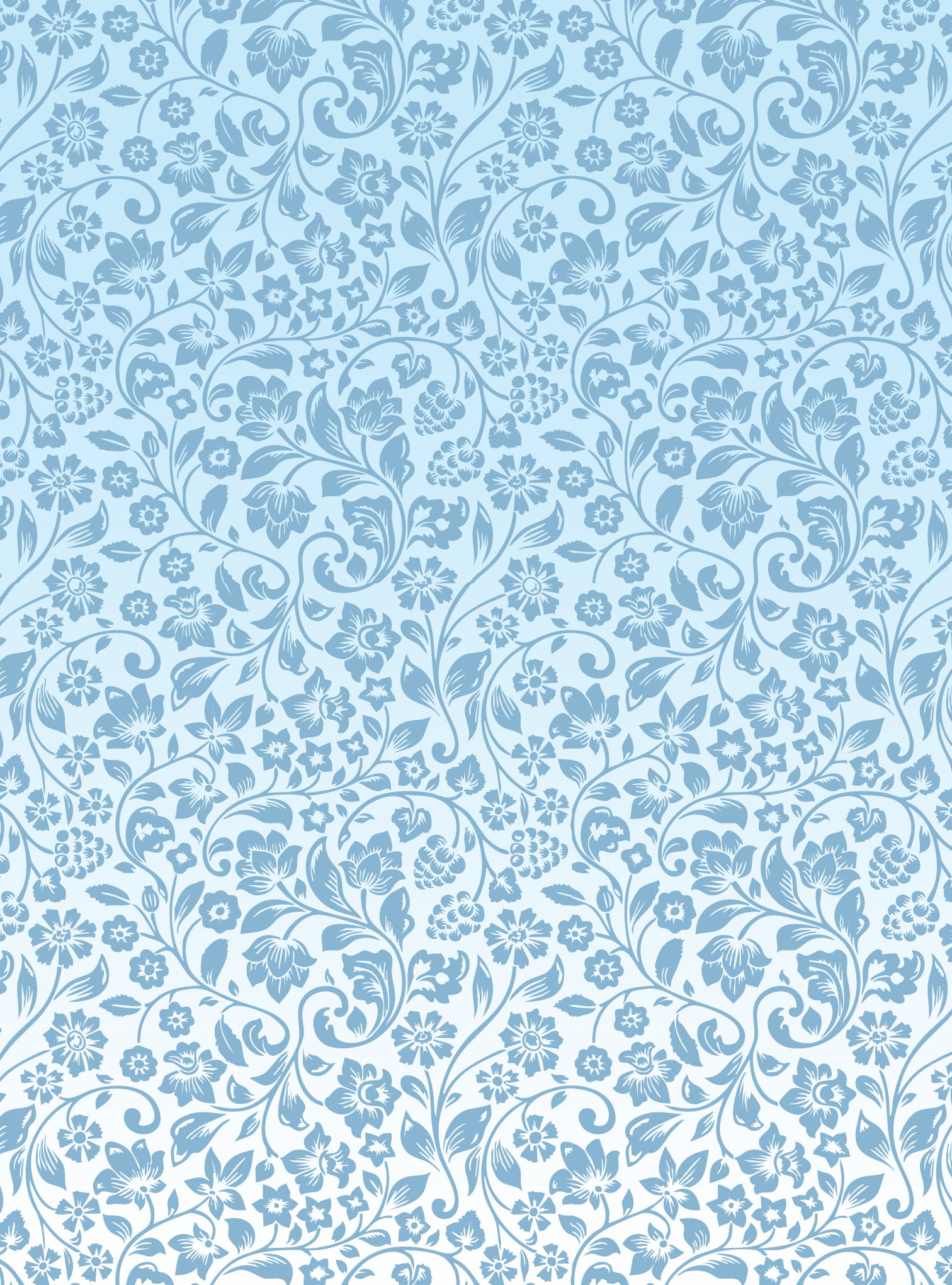
چه ایده خلاقانه‌ای از کجا آوردید این فکر رو؟

من راجع به این شخصیت خیلی خنده بودم اما این مطالبی که اینجا بود رو اصلاً نمی‌دونستم...

بالاخره یچی جالب و مفید دیدیم تو نمایشگاه...

چقدر جذاب بود آدم دلش می‌خواد بازم بازی کنه...

بخشی از بازخوردهای
بازدیدکنندگان غرفه
کانون قرآن و عترت
و انجمن علمی
دانشجویی فقه و حقوق
دانشگاه علامه
طباطبائی

قرآن؛ راه زندگی

دانشگاه علامه طباطبائی

جمهوری اسلامی ایران
وزارت علوم، تحقیقات و فناوری